Влада — Радам!

Голос України

Газета Верховної Ради України ◆ № 173 ◆ П'ятниця, 6 вересня 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

ЧАС ВИБОРУ

Ми знову не відривалися від приймачів. Депутати Верховної Ради України нарешті, позбувшися звичної неповороткості, приймають рішення. І все ж не встигають за розвитком подій, не встигають за часом.

Парламент критикують і справа, і зліва. Але цей корабель, відчувши потужний вітер у своїх вітрилах, стрімко набирає швидкості і маневрує. Його ухвали сьогодні визначають долю України — долю всіх нас. Долю наших дітей і дітей наших дітей. Долю нашого майбутнього.

Народному депутатові Олександру Морозу вистачило мужності сказати: «Вас зрадили!». І було моторошно дивитися в той момент на його обличчя. Йшлося ж бо про мільйони членів комуністичної партії, які вірили своїм керівникам і любили свій народ.

А згадаймо обгорілі очі Степана Хмари, який сказав: «У нас немає часу». І наступне засідання сесії було перенесено на 10 вересня.

Фото Миколи КОЗЛОВСЬКОГО і Олександра КЛИМЕНКА.

(Закінчення на 9-й стор.).

ГОЛОС УКРАЇНИ

Засновник — Верховна Рада України

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

252047
Київ, вул. Нестерова, 4

ТЕЛЕФОНИ РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ:

Приймальня — 446-92-11

Відповідальний секретар — 446-72-63

Завідуючий корсіткою 441-84-42, 224-72-54 (телефакс).

ВІДДІЛИ:
парламентський — 441-84-52, 441-85-64,
листів — 441-82-05, 441-29-61,
економіки — 441-88-07,
аграрний — 441-86-18,
міжнародний — 446-91-20,
охорони здоров'я — 441-88-06,
соціальних питань — 441-88-05,
екології — 441-88-59,
культури — 441-86-44,
спорту — 441-88-08,
інформаційний — 446-61-13, 441-86-20,
історії України — 441-88-62,
військових питань — 441-88-52,
реклами — 441-89-44,
бухгалтерія — 441-84-00.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Індекс 60955

Тираж 156.200

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Газета виходить 5 разів на тиждень. У вівторок на 8 сторінках, у середу, четвер, п'ятницю та суботу — на 16 сторінках.

Парламентська хроніка

НЕ УПОДІБНЮЙМОСЬ «САМСОНОВІ»

Чесно кажучи, у мене немає особливого бажання співати дифірамби цьому засіданню. Передусім тому, що все те піднесення, викликане прийняттям важливих рішень, було зведено нанівець післясесійними подіями. Мається на увазі, коли розлютований натовп, побачивши над Верховною Радою поруч із синьо-жовтим червоно-синій прапор, кинувся на штурм парламенту України. Зім'явши кордони міліції, перекинувши бар'єри, люди почали ломитися у двері. І тільки щасливим збігом обставин можна пояснити те, що ніхто не напоровся на штирі металевих бар'єрів, що нікого не розтоптали. А якби пролилася кров, хто б мав нести відповідальність? Певен, що крайнього обов'язково знайшли б. Але, на мою думку, відповідальність за цей інцидент на всьому парламенті, який, ухвалюючи рішення про підняття над Верховною Радою синьо-жовтого прапора, не зважив на червоно-синій. Нечіткість формулювань при вирішенні даного питання і дальший перебіг подій засвідчили й переконливо довели, що коли парламент дійсно хоче вважатися професійним, він повинен передбачати всі ті процеси, які будуть покликані до життя прийняттям тих чи інших рішень.

Безумовно, підняття національного прапора України над Верховною Радою — це передусім перемога тисяч людей, які цього дня прийшли до парламенту. Але, скажіть, у якій цивілізованій країні рішення за парламент приймають ті, хто перебуває за його стінами? І де гарантія, що в гурт людей не може затесатися якийсь авантюрист чи провокатор, який підштовхне людей на дії, які не мають нічого спільного з правовою державою?!

Принаймні цього разу ситуацію врятував народний депутат України Дмитро Павличко, який, ставши на повен зріст у вікні на другому поверсі, почав кричати людям, що на парламенті через кілька хвилин буде лише один — синьо-жовтий прапор. А якби він почав наполягати на тому, що рішення про обидва прапори над Верховною Радою є законним? Певен, що його ніхто б не став слухати.

Ефект натовпу страшний своєю руйнівною, некерованою силою. Щойно він аплодував словам Голови Верховної Ради Леоніда Кравчука, який сказав, що подасть у відставку, якщо над куполом не буде піднято національного прапора України. А вже через двадцять хвилин, підхопивши чийсь провокаційний вигук, скандував «Геть Кравчука!». Чому провокаційний? Та тому, що Леонід Макарович не мав ніякого відношення до підняття одночасно двох прапорів. І, як пояснив мені народний депутат України Валерій Івасюк, усім цим відає Секретаріат Верховної Ради на чолі з Миколою Хоменком. Микола Григорович, у свою чергу, цілком правильно послався на те, що не було рішення про зняття червоно-синього прапора. Отже, коло замкнулося — вина за інцидент повністю лягає на народних депутатів України. І можливо, цей випадок має стати для них уроком на майбутнє.

Що ж до інших подій на сесії, то їх з повним правом можна розцінити як остаточну перемогу тих конструктивних сил, яких преса певного напряму донедавна називала не інакше, як «так звані демократи».

Зокрема, чітку й однозначну відповідь дістав захисник прав компартії Олександр Коцюба від народного депутата Віталія Карпенка, який спростував намагання О. Коцюби провести паралель між забороною компартії на Україні і подібними заборонами в країнах, де до влади свого часу приходили фашисти. Адже в останніх заборона компартій відбувалася з політичних мотивів, а в нашій республіці це зроблено з кримінальних, за співучасть в антиконституційному перевороті. По суті, правомірність рішення Президії Верховної Ради України в цьому питанні підтвердив і голова більшості Олександр Мороз, який заявив про розпуск групи парламентської більшості. Щоправда, вказав на те, що заборону мав здійснити суд, а не Президія. До речі, погляди Олександра Олександровича можна схвалювати або ні, але в мужності і чесності, конструктивності цій людині відмовити важко.

Врешті-решт сесія позитивно вирішила й питання, яке не так давно поставило нашу Верховну Раду серед найодіозніших парламентів світу. А саме: було скасовано постанову від 14 листопада «Про згоду на притягнення до кримінальної відповідальності та арешт народного депутата Української РСР Хмари Степана Ільковича».

Прийнято і в першому читанні проект Закону про правонаступність України. На пропозицію народного депутата Степана Хмари вшановано пам'ять правозахисників-українців, які загинули в брежнєвських концтаборах. Загальними оплесками зустрінуто рішення про підняття над парламентом синьо-жовтого прапора, обрано Генерального прокурора України. Ним став Віктор Шишкін. Перед депутатами виступили і юнаки-українці, які захищали Верховну Раду РРФСР в дні путчу.

На цьому можна було б і поставити крапку, але не дає спокою і тривожить та ейфорія, яка супроводжувала позачергову та перші два дні четвертої сесії. Чомусь приходить на думку оповідь про Самсона і Далілу. Дуже вже часто і багато хто намагався приспати наш народ. Й інколи робив це з успіхом, а Україна просипалась або у вогні, або в кайданах. Тож, шановні парламентарії, не даймо повторитися минулому. Бо народ може вже більше і не проснутися. А даліл на наш вік і вік наших дітей та онуків вистачить.

Василь ТУГЛУК,
парламентський кореспондент «Голосу України».

У ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Президія Верховної Ради України відповідно до статті 14 Договору між Українською РСР і РРФСР від 19 листопада 1990 року та згідно домовленості між делегаціями України і Російської Федерації прийняла постанову про утворення Повноважного представництва України в РРФСР.

Повноважним представником України в Російській Федерації призначено народного депутата України Крижанівського Володимира Петровича.

Місцем знаходження Повноважного представництва визначено м. Москву.

Доручено Кабінету міністрів України в найближчий час провести переговори з відповідними органами РРФСР щодо укладення угоди про статус повноважних представників України та РРФСР.

ОБ'ЄДНАТИСЬ ЗАРАДИ УКРАЇНИ

ЗВЕРНЕННЯ ДО НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ

Тривожні і радісні дні надії переживає нині народ України. Тривожні тому, що ще не вся людність позбавилась зашпорів від вищиру смертельної небезпеки тоталітарного мракобісся, чорних днів 19—21 серпня. І радісні тому, що багатостраждальний, але волелюбний український народ дійшов у своєму поступі до 24 серпня 1991 року — Дня проголошення незалежної України.

Цей історичний Акт дає можливість нашому народові стати вільним, незалежним; стати господарем своєї долі, життя, землі, надр та результатів своєї праці. Не використати цей шанс, на нашу думку, було б неприпустимо. А щоб Україна здобула перемогу в цій борні, потрібні велетенські зусилля її народу, наша єдність, професіоналізм і реальні конструктивні дії Верховної Ради.

Шановні колеги по парламенту! Сьогодні не до чвар. Лише об'єднання зусиль, консолідація на платформі «Демократичних реформ України», на підгрунті здорового глузду, виваженості, спрямованої на служіння справі суспільної злагоди і добра людей, можуть зберегти наші завоювання і надійно сприяти впевненому поступу України до повної волі.

На наш погляд, в цій складній ситуації стабілізуючою і об'єднуючою силою в нашому суспільстві може бути Верховна Рада і в першу чергу ті депутати, які здатні піднятися над догмами політичних течій та ідеологій.

Погляди авторів цього звернення Вам відомі з часу розробки та прийняття Декларації про незалежність України, законів про економічну самостійність, місцеві Ради та самоврядування, бюджетну та податкові системи та інші, які були прийняті Верховною Радою тільки завдяки Вашій підтримці. Логічним розвитком наших дій є рішення про створення депутатського блоку «Демократична Україна».

Такий блок міг би об'єднати депутатів будь-якої партії, руху, безпартійних. Депутатський блок на платформі «Демократичні реформи України» міг би вести послідовну роботу по досягненню громадської злагоди, консолідації зусиль всіх парламентаріїв республіки для наповнення конкретним змістом проголошеної Декларації про суверенітет і Акта про незалежність України, для розбудови держави, де права і свободи громадян будь-якої національності і віросповідань гарантувалися б дійсно демократичними інституціями. При цьому йдеться не про ізольовану державу, а державу, яка мусить стати повноправним членом міжнародного співтовариства.

Нам всім потрібно піти назустріч один одному, щоб наші дії відповідали прагненням виборців, щоб народ України на референдумі в повний голос міг сказати: «Я за вільну, незалежну, демократичну Україну».

Шановні колеги! Якщо Ви поділяєте нашу позицію, приєднуйтесь до нас.

НІ — Будь-якій диктатурі!
НІ — Лівому та правому екстремізму!
ТАК — ДЕМОКРАТІЇ.
Слава незалежній вільній Україні!

Народні депутати України

М. БАЙРАКА,
О. БІЛОУСЕНКО,
В. ГЕТЬМАН,
С. ПРАВДЕНКО,
І. САЛІЙ.

З ПІДПОЛКОВНИКІВ — У ГЕНЕРАЛИ

Наш кореспондент задав на ходу кілька запитань щойно обраному Генеральному прокуророві України Віктору Шишкіну

— Вікторе Івановичу, як ви провели перший вечір і ніч після обрання вас Генеральним?.. До півночі вас не було в готельному номері...

— Погано. Тому що я без особливого ентузіазму і захоплення сприйняв це призначення, оскільки вважав, що на цю посаду має призначатися людина, яка мала безпосереднє відношення до прокуратури. Я ж за досвідом роботи працівник суду.

— Ситуація, коли лейтенанти стають одразу генералами, очевидно, характерна для всіх революцій. Але на відміну від багатьох тих лейтенантів ви чесно і прилюдно зізналися у своїй неповній компетентності у генеральських справах, чим завоювали чимало симпатій. Ви зробили для того, щоб ось застрахуватися від критики за майбутні помилки, чи це позиція і обов'язок чесної людини?..

— Виправдуватися заранням тут нічого. Треба змінювати структуру, яку я нині маю очолювати, і це дуже важка робота. І це, ще раз повторюю, має робити той, хто хоча б трохи її знає. Тому я так і висловився.

Звичайно ж, якоюсь мірою ви маєте рацію у тому, що я звернув увагу самої Верховної Ради і на її відповідальність. Якщо вона призначає людей, то вона має бути готовою до того, що ці люди можуть припуститися якихось помилок. На мою думку, не можна так вирішувати кадрові питання.

— Як на мене, то однією з причин поразок вашого попередника було й те, що він служив не тільки Закону, Феміді, а й комуністичним амбіціям. Після такого «легкого» обрання вас Верховною Радою чи не приречені на це і ви? До речі, чи привітав вас з обранням Потебенько?

— Я не хочу щось гарантувати зараз, хвалитися чимось. Але ще моя судова робота у Кіровоградській області привела мене до конфлікту з тією системою, яка робила все, щоб Феміда служила тільки їй. Відстоюючи питання Закону, я фактично конфліктував з тими партійними структурами, що домінували над Законом.

А щодо привітання Потебенька... Треба віддати йому належне, він зустрів це спокійно. Після мого призначення ми разом, в тому числі й Іван Степанович Плющ, їздили до Прокуратури, де мене представляли. Прокурор Потебенько постійно був присутній і висловив ряд побажань. І сьогодні ми зустрічаємося о 14-й годині в його кабінеті, де він розповість про структуру відомства й інше.

Представляємо —

З ДОСЬЄ «ГОЛОСУ УКРАЇНИ»

Віктору Шишкіну 39 років. Народився у Тирасполі, Молдова. Росіянин. Закінчив юрфак Одеського університету. До останнього часу був членом Партії демократичного відродження України. Останнє місце роботи перед обранням народним депутатом УРСР — заступник голови Кіровоградського обласного суду. Третя категорія судового працівника (військовою мовою це десь чин підполковника).

— Вікторе Івановичу, відомство, яке ви очолили, нині в дуже важкому стані — у невизначеності. Чи залишатися Прокуратурі «під сонцем», чи згідно з класичним розподілом влад, опиниться в судовій владі, має ще остаточно вирішити Верховна Рада. Як ви ставилися до цієї проблеми як депутат, заступник голови постійної комісії, і як нині, на посаді Генерального прокурора?

— Я цю проблему, все-таки, бачу так, як бачив під час **засідання конституційної комісії. Я бачу місце Прокуратури** не там, де вона сьогодні є своєрідним стовпом адміністративно-командної системи. Вона має бути одним з елементів правосуддя. Але входження Прокуратури в судову систему не означає бути підлеглою Верховному Суду. Бо вважаючи, що Прокуратура мусить належати до системи правосуддя чи до третьої влади і бути одним із автономних елементів третьої судової влади, чомусь обов'язково гадають, що вона має бути підлеглою Верховному Суду.

Зовсім ні. Верховний Суд і Прокуратура можуть бути поруч, мати свої визначені функції, які видозмінюються щодо Суду та інших державних структур. Але все це, якщо подивитися на конституції західних країн, перебуває під одним дахом. Або це система правосуддя — суд і прокуратура, або система судової влади.

— На сесії при обранні Генеральним прокурором України ви мали дещо розгублений вигляд. Чи не вважаєте, що на вашу розгубленість розраховують деякі ваші сьогоднішні підлеглі?

— Не думаю, що вони очікують того, що я й надалі матиму такий самий вигляд, як і на сесії. Просто внутрішньо це мені було неприємним. Але ж робота є робота, і я гадаю, що найближчим часом опам'ятаюсь від цього удару.

— Як кажуть, нехай вам Бог допомагає.

Вів інтерв'ю Анатолій БЕНЬ, спеціальний кореспондент з прав людини «Голосу України».

ОБРАЩЕНИЕ

Верховного Совета Украины к солдатам и матросам, сержантам и старшинам, прапорщикам и мичманам, офицерам, генералам и адмиралам воинских частей соединений и объединений Вооруженных Сил СССР, дислоцирующихся на территории Украины и за ее пределами

Дорогие товарищи военнослужащие!

Верховный Совет Украинской ССР, исходя из смертельной опасности, нависшей над Украиной в связи с государственным переворотом в СССР 19 августа 1991 года, и реализуя положения Декларации о государственном суверенитете Украины, провозгласил 24 августа с. г. Украину независимым демократическим государством.

Верховный Совет республики принял постановление «О воинских формированиях на Украине» и подчинил все военные структуры, размещенные в пределах республики, Верховному Совету Украины. Принято решение о создании Министерства обороны Украины. Правительству Украины поручено приступить к созданию Вооруженных Сил Украины, Республиканской гвардии и подразделения охраны Верховного Совета, Кабинета министров и Национального банка Украины.

Все это не направлено на снижение боевой готовности войск.

Принятые законодательные акты преследуют единственную гуманистическую цель — не допустить использования войск против народов Украины и других суверенных государств.

В Верховном Совете Украины состоялась рабочая встреча с командующими войсками военных округов и флота, военных соединений центрального подчинения, которые дислоцируются на территории Украины. В этой встрече принял участие начальник Генерального штаба Вооруженных Сил СССР генерал армии Лобов В. Н. Достигнута договоренность, что Кабинет министров Украины и Комиссия Верховного Совета по вопросам обороны и государственной безопасности выработают совместно с Генеральным штабом Вооруженных Сил СССР конкретные предложения по всему комплексу военных вопросов и внесут их на рассмотрение Верховного Совета Украины.

Обращаясь к вам в столь сложной общественно-политической ситуации, призываем вас продолжать нести воинскую службу, неукоснительно соблюдать спокойствие и высокую организованность, твердый уставной порядок и воинскую дисциплину, не оставлять самовольно месторасположения своих воинских частей и не допускать иных непродуманных, дестабилизирующих действий.

Руководством Украины принимаются практические меры по обеспечению законных прав и интересов всех офицеров и военнослужащих. Верховный Совет Украины поручил Кабинету министров и соответствующим комиссиям Верховного Совета разработать пакет законопроектов по военным вопросам. Параллельно с этим ведется работа по подготовке законопроектов о социальной и правовой защите военнослужащих и их семей независимо от национальной принадлежности. Материальное положение военнослужащих, членов их семей будет защищено Верховным Советом и правительством Украины. Гарантируем все законные льготы, пенсии, пособия, которыми ранее пользовались военнослужащие и члены их семей.

Верховный Совет и правительство Украины гарантируют соблюдение прав всех военнослужащих, членов их семей, ныне предоставляемых законодательством СССР на территории Украины, и не допустят ущемления законных прав военнослужащих, членов их семей независимо от национальной принадлежности, языка, отношения к религии, политических убеждений.

Рассчитываем на взаимопонимание и поддержку всех военнослужащих. Надеемся, что и родители солдат и матросов, сержантов и старшин срочной воинской службы благословят своих сыновей на добросовестное исполнение воинского долга.

Верховный Совет и правительство Украины считали и будут считать впредь своим долгом содействовать укреплению обороноспособности государства, использованию Вооруженных Сил исключительно для обороны, а не для решения внутренних политических проблем. Мы все будем делать для возрождения престижа армии, создания нормальных условий для ратной службы.

Верховный Совет Украины.

— У партіях та рухах

КРАЙОВИЙ РОЗКОЛ

31 серпня на четверту крайову конференцію Руху зібралися делегати 19 територіальних організацій Донеччини.

Майже в кожнім виступі звучала стурбованість розколом, що виник між представниками Руху цього регіону. Це призвело до виникнення ще однієї подібної організації.

Розуміючи, що саме на Сході під час референдуму буде вирішуватись доля незалежності України, делегати вирішили акцентувати свою роботу на розвінчанні міфу «Україна тільки для українців», в якім компартійна пропаганда завжди звинувачувала Рух і це стало чи не єдиною причиною настороженого сприйняття ідей незалежності в багатонаціональнім Донбасі.

Головою крайової організації Руху обрано колишнього політв'язня, мешканця Краматорська Стахія Миколайовича Ковальчука, який вважає, що в умовах Донеччини Рух повинен діяти як політична партія з мобільною структурою, з фінансовим членством. Вирішено створити при крайовому Русі Раду національностей та російське відділення.

Агентство «Схід».

Телеграфним рядком з Луцька

ВИГІДНА ТОРГІВЛЯ

Другий рік тривають бартерні операції між Луцьким центральним універмагом і торговельними підприємствами, кооперативами Хелмського, Замостиського та Люблінського воєводств Польщі. Відправивши цього року виробів місцевої промисловості на 706 тисяч карбованців, універмаг одержав натомість товарів широкого вжитку на мільйон 760 тисяч карбованців. Усе продано жителям та гостям Луцька.

ПЕРШІ БЕЗРОБІТНІ

Міським центром зайнятості зареєстровано чотири безробітних. Двоє з них одержали допомогу в розмірі 75 відсотків від середньої заробітної плати за останнім місцем роботи.

ЦИГАРКИ З-ПІД ПОЛИ

За спекулятивну торгівлю цигарками цього року в Луцьку притягнуто до адміністративної відповідальності майже 400 чоловік. У гендлярів вилучено й реалізовано через державну торгівлю більше 5 тисяч пачок цигарок.

НАЙСТАРІША АПТЕКА

Архівні документи 1581 року свідчать, що, крім монастирських та шпитальних, у Луцьку було 7 аптек, які мали свої лавки на Ринковій площі міста. Сьогодні у нас — 21 аптека. Найстаріша з них — на вулиці Драгоманова, в будинку, який віднесено до пам'яток архітектури XV—XIX століть. Аптеці 200 років.

ПАРТВНЕСКИ — ДІТЯМ-СИРОТАМ

40 комуністів колишньої парторганізації обласного виробничого об'єднання вирішили перерахувати останню суму членських внесків у розмірі 880 карбованців сиротам будинку дитини.

СВЯТО ГАЗЕТИ

На Театральному майдані обласного центру відбулося свято міської газети «Народна трибуна» з республіканським статусом. Вона побачила світ рік тому. На аукціоні перший примірник першого номера цього видання було продано за 55 карбованців.

Богдан БЕРЕКЕТА.

Актуальне інтерв'ю

Юрій ГАЙСИНСЬКИЙ: «СТУКАЧІ» НАМ НЕ ПОТРІБНІ»

Тимчасову депутатську комісію Президії Верховної Ради України по перевірці діяльності на території республіки службових осіб, органів влади, управління громадських об'єднань та установ щодо їх причетності до путчу 19—21 серпня цього року створили не з доброго дива: заколоти у нас, слава Богу, не часто бувають. Але, як з'ясувалося, вони можливі, і теплими серпневими днями ми знову «потрясли світ»: з одного боку, віроломністю й цинізмом організаторів перевороту, а з другого, — мужністю народу, який все-таки вибрав і відстояв свободу. Але заколот був тільки верхівкою. Як злоякісна пухлина, він пустив глибинні метастази в усі сфери суспільства. Виявити їх і є завданням комісії, очолюваної народним депутатом України Юрієм Гайсинським.

— Юрію Олександровичу, якщо коротко, то як збирається працювати ваша комісія?

— Згідно з положенням про неї, затвердженим Президією Верховної Ради республіки (див. «ГУ» за 31 серпня.— В. С.). У ній чітко визначено наші повноваження, функції, методи і форми роботи. Можу ще тільки додати, що комісія свого роду унікальна, зумовлена надзвичайною ситуацією, яка виникла в нашому житті.

— Ваші повноваження затверджено: ви будете займатися розслідуванням, збиранням інформації. І, певно ж, як водиться, на жаль, у нас знайдуться так звані «добровільні помічники», яких у народі називають «стукачами». Як ви з ними «співпрацюватимете»?

— «Стукацтва» в нашій роботі не буде. Це аморально. Таке питання неодноразово обговорювалося членами нашої комісії, деякі з них запропонували дати в засоби масової інформації адресу, контактні телефони. Але більшістю голосів ми вирішили: це не потрібно. Усі заяви від громадян, а вони, певно, надходитимуть, йтимуть до Секретаріату Верховної Ради, звідти — до нас. Ми ж, звичайно, вислуховуватимемо громадян, які звертатимуться до нас, від цього нікуди не дітися, але спонукати або заохочувати «стукачів», їхні доноси не будемо. І не хочемо. Досить того, що ми одержимо необхідні для роботи документи, пояснення службових осіб і зможемо дати оцінку їхній діяльності.

— А від анонімної інформації не будете відмовлятися! Наприклад, коли до вас принесуть приховані документи...

— Якщо це будуть офіційні документи, що підтвердяться під час перевірки, вони братимуться до уваги. Якщо це будуть анонімні заяви, доноси, пояснення, до уваги вони не братимуться.

— Як ви вважаєте, скільки часу піде на роботу комісії для остаточного з'ясування всіх обставин!

— Дуже важко сказати. Деякі питання можна вирішити за день-два, а на деякі й місяця мало. Крім того, працює ще й прокуратура, яка може розслідувати справу до двох місяців, а то й більше. Ми ж будемо робити попередні висновки не тільки щодо політичних осіб, а й щодо політичних партій, угруповань, рухів з точки зору причетності або непричетності до заколоту. Сподіваємося, що зможемо зробити це раніше за прокуратуру.

— Сьогодні кажуть: заарештовані путчисти — то тільки верхівка айсберга, коріння заколоту глибше, тому треба виявити його соціальну базу. Цей напрям роботи ви ставитимете за завдання, щоб у майбутньому запобігти рецидивам!

— Мені особисто, звичайно, хотілося б добратися до коріння. Але завдання нам поставила Президія Верховної Ради України. Питання про коріння буде досліджуватися прокуратурою і судом.

— Але ж політичні оцінки мають давати політики, депутати. Ви зможете дати політичну оцінку і путчу, і тим глибинним причинам, які його породили!

— Такі висновки ми хотіли б зробити, але вони мають бути зваженими й обгрунтованими. Ми маємо для цього всі умови.

— Чи буде результатом вашого, паралельно з роботою прокуратури, дослідження заборона причетних до заколоту громадських і політичних партій, рухів тощо!

— Такі результати можливі, але для них, повторюю, необхідна детальна перевірка.

Вів бесіду спеціальний кореспондент «Голосу України» Володимир СКАЧКО.

Телеграфним рядком з Рівного

ДО ШКОЛИ — З БОГОМ

У Рівному, на майдані Незалежності, першої вересневої неділі відбувся молебень, на якому єпископ Рівненський і Острозький Полікарп благословив школярів на добре навчання.

Раніше майдан носив ім'я Леніна, пам'ятник якому тут демонтовано відразу після спроби державного перевороту.

...СПРАВА РУК ПОТОПАЮЧИХ

Робітники рівненських підприємств масово подалися на картопляні плантації приміських колгоспів. Повела їх не «шефська свідомість», а критична ситуація. Оскільки державна закупівельна ціна кілограма картоплі — 60 копійок, колгоспи продають її вдвічі дорожче гінцям із східних і південних областей України. А працюючи на збиранні, робітники й пенсіонери мають можливість зробити запаси на зиму.

ЗАСТЕЛИМО СТОЛИ!

У Рівненському виробничо-торговельному лляному об'єднанні став до ладу швейний цех-модуль з устаткуванням німецької фірми «Карл Шмалє». Очолив його інженер О. Смирнов, який перед цим «пройшов науку» в німецьких фірмах. Чудові рушники, серветки, а згодом і скатертини стануть окрасою наших домівок.

Сергій МЕЛЬНИЧУК, власний кореспондент «Голосу України».

Три дні серпня: факти, біль, надія

МОСКВА. КРЕМЛЬ. ЯНАЄВУ...

Архівне «поле чудес» відкриє нам ще не одну таємницю «мадридського», чи то пак, компартійного двору. Про палки в колеса демократично обраних Рад на Львівщині говорилося багато, та широкому загалу була видимою лише верхівка айсберга, документальні ж підтвердження організованої протидії органам влади осідали в архівах. Міжконфесійні конфлікти — одна з найболючіших проблем Галичини. Ще кілька місяців тому перший заступник голови обласної Ради і облвиконкому С. Давимука говорив мені в інтерв'ю, що ці конфлікти інспіруються партійними органами. У виступі по телебаченню голова обласної Ради В. Чорновіл навів документальне підтвердження цієї войовничоатеїстичної роботи. Втім, це тема окремого юридичного і журналістського розслідування. Я поки що наведу текст однієї телеграми, надісланої до Москви вранці 19 серпня:

«Шановний Геннадію Івановичу, вранці 19 серпня 1991 року почув вашу заяву до народу і програму дій по врятуванню нашої держави — СРСР. Я в захваті від вашого сміливого рішучого кроку, вас підтримають мільйони людей праці, тільки треба рішуче діяти... Ті заходи, які ви пропонуєте, я пропонував Горбачову півроку тому. Я бажаю вам у ці тяжкі для нашої Батьківщини часи великого здоров'я, витримки, рішучості у ваших задуманих справах, а вони сьогодні дуже й дуже необхідні, адже так легко ми почали віддавати владу. Я всією душею і серцем підтримую ваші дії. Удачі вам у врятуванні Батьківщини...»

Воістину, не так пани, як підпанки. Мистецтво вчасно лизнути руку новому господарю — велике мистецтво, від якого залежать кар'єра, матеріальне благополуччя. Перший секретар Старосамбірського райкому компартії В. Гаєвський опанував це мистецтво і вклав у термінову телеграму Янаєву всю душу. А надихнув його на епістолярну творчість циркуляр обласного керівництва: «Вживати заходів до участі комуністів у сприянні Державному комітету по надзвичайному стану в СРСР».

Здається, це перша в історії нашої держави ситуація, коли бюрократична папетворчість не гальмуватиме, а прискорюватиме справу розслідування злочину, що сягає корінням у глибину прожитих десятиліть.

І все-таки я й нині далека від думки, що всі партійні функціонери — злочинці. Газетна праця давала можливість зустрічатися з людьми внутрішньо порядними. Тільки внутрішньо. Бо не можна було жити в номенклатурному світі і бути вільним від його «правил гри». Ці «правила гри» руйнували розум, честь і совість, як наркотики.

Оксана АПУНЕВИЧ.
Львів.

Малюнок Сергія ФЕДЬКА.

Коротко

КЛАС БРАТСТВА

відкрито у Вінницькій середній школі № 7. Всі учні вивчатимуть українську мову, десять (за бажанням) — іврит та ідиш, ще десять — польську.

СВЯТА ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ

«Шабат» (українською — субота) — під такою назвою вийшла на восьми сторінках газета місцевого товариства єврейської культури в Бершаді. На двох перших сторінках — Книга пам'яті (список євреїв, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни), далі — матеріали з питань культури, літератури, мистецтва, календар релігійних свят.

Валерій ЛАЗАРЕНКО, власний кореспондент «Голосу України».
Вінницька область.

інтерв'ю

...ЬКИЙ: «...КАЧІ» ...ПОТРІБНІ»

...вної Ради Ук... ...бліки службо... ...об'єднань та ...я цього ро... ...слава Богу, не... ...и, і теплими ...дного боку, ві... ...а з другого, ...свобду. ...хлина, він пу... ...виявити їх і є ...України Юрі...

...дти — до нас. ...вислухову... ...які зверта... ...від цього ні... ...але спонукати ...«стукачів», їх... ...дємо. І не хо... ...того, що ми ...ідні для робо... ...снення служ... ...можемо дати ...ності.

...мної інформа... ...відмовлятися! ...до вас при... ...документи...

...будуть офіційні ...підтвердяться ...вони бра... ...Якщо це ...заяви, доноси, ...ваги вони не...

...жаєте, скільки ...боту комісії ...з'ясування

...сказати. Де... ...вирішити ...деякі й мі... ...працює ...яка може ...до двох ...більше. Ми ж ...попередні вис...новки не тільки щодо політичних осіб, а й щодо політичних партій, угруповань, рухів з точки зору причетності або непричетності до заколоту. Сподіваємося, що зможемо зробити це раніше за прокуратуру.

— Сьогодні кажуть: заарештовані путчисти — то тільки верхівка айсберга, коріння заколоту глибше, тому треба виявити його соціальну базу. Цей напрям роботи ви ставитимете за завдання, щоб у майбутньому запобігти рецидивам!

— Мені особисто, звичайно, хотілося б добратися до коріння. Але завдання нам поставила Президія Верховної Ради України. Питання про коріння буде досліджуватися прокуратурою і судом.

— Але ж політичні оцінки мають давати політики, депутати. Ви зможете дати політичну оцінку і путчу, і тим глибинним причинам, які його породили!

— Такі висновки ми хотіли б зробити, але вони мають бути зваженими й обгрунтованими. Ми маємо для цього всі умови.

— Чи буде результатом вашого, паралельно з роботою прокуратури, дослідження заборона причетних до заколоту громадських і політичних партій, рухів тощо!

— Такі результати можливі, але для них, повторюю, необхідна детальна перевірка.

Вів бесіду
спеціальний кореспондент «Голосу України»
Володимир СКАЧКО.

факти, біль, надія

...ЛЬ. ЯНАЄВУ...

...які ви пропо... ...вав Горбачо... ...Я бажаю вам ...нашої Батьків... ...кого здоров'я, ...удості у ваших ...равах, а вони ...й дуже необ... ...ко ми почина... ...ладу. Я всією ...підтримую ...вам у врятуван...

...так пани, як ...стецтво вчасно ...овому господа... ...мистецтво, від ...кар'єра, мате... ...ручив. Перший ...росамбірського ...ртії В. Гаєвський ...стецтво і вклав ...леграму Янаєву ...надихнув його ...творчість цир... ...керівництва: ...дів до участі ...рянні Держав... ...по надзвичайно... ...Р»,

...перша в історії ...ситуація, коли ...папероторчість ...а прискорю... ...розслідування ...коріннямy ...десятиліть. ...нині далека ...всі партійні функціонери — злочинці. Газетна праця давала можливість зустрічатися з людьми внутрішньо порядними. Тільки внутрішньо. Бо не можна було жити в номенклатурному світі і бути вільним від його «правил гри». Ці «правила гри» руйнували розум, честь і совість, як наркотики.

Оксана АПУНЕВИЧ.
Львів.

Малюнок Сергія ФЕДЬКА.

Телеграфним рядком з Рівного

ДО ШКОЛИ — З БОГОМ

У Рівному, на майдані Незалежності, першої вересневої неділі відбувся молебень, на якому єпископ Рівненський і Острозький Полікарп благословив школярів на добре навчання.

Раніше майдан носив ім'я Леніна, пам'ятник якому тут демонтовано відразу після спроби державного перевороту.

...СПРАВА РУК ПОТОПАЮЧИХ

Робітники рівненських підприємств масово подалися на картопляні плантації приміських колгоспів. Повела їх не «шефська свідомість», а критична ситуація. Оскільки державна закупівельна ціна кілограма картоплі — 60 копійок, колгоспи продають її вдвічі дорожче гінцям із східних і південних областей України. А працюючи на збиранні, робітники й пенсіонери мають можливість зробити запаси на зиму.

ЗАСТЕЛИМО СТОЛИ!

У Рівненському виробничо-торговельному лляному об'єднанні став до ладу швейний цех-модуль з устаткуванням німецької фірми «Карл Шмале». Очолив його інженер О. Смирнов, який перед цим «пройшов науку» в німецьких фірмах. Чудові рушники, серветки, а згодом і скатертини стануть окрасою наших домівок.

Сергій МЕЛЬНИЧУК,
власний кореспондент «Голосу України».

Коротко

КЛАС БРАТСТВА

відкрито у Вінницькій середній школі № 7. Всі учні вивчатимуть українську мову, десять (за бажанням) — іврит та ідиш, ще десять — польську.

СВЯТА ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ

«Шабат» (українською — субота) — під такою назвою вийшла на восьми сторінках газета місцевого товариства єврейської культури в Бершаді. На двох перших сторінках — Книга пам'яті (список євреїв, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни), далі — матеріали з питань культури, літератури, мистецтва, календар релігійних свят.

Валерій ЛАЗАРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Вінницька область.

НАГОРОДИ ПОВЕРНУТО

Із Секретаріату Верховної Ради України надійшла така інформація.

Указом Президента СРСР від 16 липня 1991 року скасовано Указ Президії Верховної Ради СРСР від 28 лютого 1980 року, яким О. Кривець позбавлявся звання Героя Радянського Союзу, ордена Леніна і ордена Богдана Хмельницького I ступеня.

29 серпня цього року керівник Секретаріату Верховної Ради України (голова Комісії Президії Верховної Ради України по державних нагородах) М. Хоменко передав О. Кривцю орден Леніна, орден Богдана Хмельницького I ступеня, медаль «Золота Зірка», грамоту Героя Радянського Союзу, книжк... ...роя Радя... ...го Союзу т... ...денську ...ку.

З проханням прокоментувати цю небуденну подію кореспондент «Голосу України» звернувся до завідуючої відділом нагород Секретаріату Верховної Ради республіки Валентини Куценко. Ось що вона розповіла.

— З кінця 1942 року до вересня 1943 року на території Бобровицького району Чернігівської області діяв партизанськ... ...загін імені Щ... ...яким командував Олександр Єлисейович Кривець. Протягом зазначеного часу загін розгромив декілька німецьких гарнізонів і поліцейських станів, пустив під укіс 23 залізничних ешелони ворога, завдав відчутних втрат фашистським загарбникам у живій силі та озброєнні.

З офіційних джерел

За зразкове виконання бойових завдань у боротьбі з німецько-фашистськими загарбниками, виявлені при цьому відвагу і геройство Президія Верховної Ради СРСР у січні 1944 року присвоїла О. Кривцю звання Героя Радянського Союзу. Він також був нагороджений орденом Богдана Хмельницького I ступеня.

У листопаді 1979 року після численних скарг та публікацій у пресі, в яких О. Кривець звинувачувався в навмисному перекручуванні своїх біографічних даних і перебільшенні власних заслуг у період Великої Вітчизняної війни, він був виключений з лав КПРС. А згодом, у лютому 1980 року, Президія Верховної Ради СРСР позбавила його нагород та звання Героя Радянського Союзу.

Однак О. Кривець і колишні партизани загону імені Щорса постійно оскаржували це рішення. На їхню думку, необгрунтоване позбавлення командира державних нагород принизило бойову діяльність партизанського загону, його бійців. У зв'язку з цим Президія Верховної Ради України доручила своїй Комісії у справах колишніх партизан вивчити це питання. Ретельно перевіривши доводи заявників, ознайомившись з архівними документами, члени комісії дійшли висновку, що хоча частина висунутих проти О. Кривця звинувачень і мала місце, вони, однак, не можуть бути достатньою підставою для позбавлення його державних нагород.

Цю думку підтримала також і Комісія Президії Верховної Ради України по державних нагородах. Ураховуючи заслуги О. Кривця, викладені у його нагородних матеріалах, дані про бойову діяльність партизанського загону імені Щорса, а також те, що О. Кривець визнав і засудив свої невірні дії та помилки у післявоєнний період, вона висловилась за повернення йому бойових нагород та звання Героя. В результаті такого рішення клопотання О. Кривця було задоволено Президентом СРСР.

Усьо чотко

З ІСТОРИЧНОЇ НОЧІ В ІСТЕРИЧНИЙ РАНОК

Аер... ...«Бор... ...ль». Повітряні ворота України. Перша ніч незалежності республіки... Літаки звідусіль приземляються один за одним. У середньому — через хвилини. Автобуси прибувають за пасажирами і до Києва... не відбувають. Минають години. Перша тридцять. Друга тридцять. Четверта. Наступний «Ікарус» відійде, як виявиться, аж о п'ятій сорок. На... ...руках ...тирічна донечка. Як би вгамити додому хоча б із відчутним запізненням?

Черга пасажирів дотягується вже до аеровокзалу, вишиковується вздовж його фасаду. Потомлені люди втрачають терпець, перетворюються у натовп.

— Не потопчіть, не подушіть дітей! ГОМОСОВЕТІКУСИ!..

Слабенька реакція.

Уперто й тупо стоять автомобілі приватних таксистів. Запруджують усю привокзальну площу. До них ніхто не наважується підійти. Дешевше повернутися назад, до Владивостока.

Знову підлітає «Ікарус», висаджує не першої свіжості передранкову кралю і, круто розвернувшись, щезає у невідомому напрямкові. Між водіями «Ікарусів» та приватних таксі аж бринить натягнута нить «солідарності». Диспетчера не знайти. Касир продовжує безсоромно продавати квитки на автобус компанії «Політ».

Вистоявши суверенітет України на порозі Верховної Ради від ранку до вечора історичного 24 серпня, вистоюю істеричну ніч. Обурююся: хоч би хто обурився, пішов «шукати правду». «Іду на ви» — тут же намагаюсь купити. Скільки я коштую? Цього разу однієї всього-навсього поїздки в комфортабельному автомобілі до Києва. Мабуть, інші були поступливіші, а чи я — перший журналіст, що потрапив до Борисполя?

Утім, не тільки для журналістів тут поле діяльності. Тут фронт роботи для працівників майбутніх правоохоронних органів України. Проголосивши незалежність, насправді ми залежимо від попередньої історії, нинішнього надскладного становища, власної нецивілізованості, усілякого роду саботажів, а то й просто наболілих, кричущих питань.

Олександр НЕЖИВИЙ,
журналіст.
Київ.

Наші мандрівки

НАД ДАГЕСТАНОМ — ЧИСТЕ НЕБО

Вікопомний для безлічі людей із справжнім поняттям честі день 20 серпня проходив у столиці Дагестана Махачкалі досить буденно. На міському пляжі ніжилися під сонцем сотні відпочиваючих, селяни з далеких гірських аулів товпилися на привокзальній площі з кошиками й мішками, наповненими різноманітною городиною, а джигіт Махач Дагадаєв, на честь якого після революції назвали місто Махачкалою, сидів на кам'яному скакуні в довгій бурці й з-під папахи похмуро дивився на своїх нащадків, котрі спокійно «проковтнули» звернення так званого ДКНС.

Пригадалося з історії, що під час передвоєнного фашистського путчу в Іспанії позивним паролем по радіо була фраза: «Над усією Іспанією — чисте небо». А воно було чисте 20 серпня, мабуть, над усим Дагестаном. Їй-Богу, не вірилось, що трохи більше сотні років тому в цих краях мюриди славнозвісного Шаміля чинили героїчний опір експансії «білого» царя. Нині ж сини гір сприймали звістку про наступ комуністичної диктатури як щось звичайне й не варте уваги. Та й не дивно було таке спостерігати в місті, де я налічив три солідних пам'ятники Леніну, а на фасаді центральної міської бібліотеки ще з старих часів (а, може, то віяння новиx?) висів промовистий лозунг: «Партія — розум, честь і совість нашої епохи!»

На широкій площі перед будинком уряду було тихо й спокійно, а будинок КДБ охороняв взагалі один старший лейтенант міліції, котрий відверто нудився. Однак недремним суворим оком глянув на моє, ще не засмагле обличчя європейця, — чи не екстреміст якийсь бува?

Придбав того дня місцеву газету «Кунак», де на титульній сторінці зображено Шаміля, до речі, Махачкалу мають намір перейменувати в місто Шаміль. Газетка виявилась застійно-перебудовча з потугами на демократичність. Однак стаття московського режисера Альберта Дьоміна «Люди, будьте бдительны» насторожила, бо в ній майже дослівно, хоча й в літературній обробці, була викладена основна теза звернення путчистів. Зауважу, що газета вийшла на початку серпня, отже душок перевороту вже давненько витав над головами людей і шукав благодатний грунт. Цитую Дьоміна: «...Да, к величайшему сожалению нашему, огромному кораблю после Сталина не повезло на капитана...» й так далі.

Може, звідси ота інертність місцевого населення? Однак свої проблеми кавказці нехай вирішують самі, а нас, долею відрядження занесених сюди українців, окрилила звістка, що нарешті земляки проголосили державність України!

Пливи ж у широкий океан цивілізованості, мій рідний корабель, Україно! Капітан знайдеться, а відданими матросами будемо всі ми, твої діти!

Володимир ПРОХОРЕНКО.
Махачкала — Ізбербаш — Дербент.

«Т...

Таки д... зграбнок... тії. У ве... ганську ... на демо... ративніс... ки Ради... тична «Л... благосло... равління... фії за ... єструвал... мадсько-... Перші д... ності отр... хто так ... лі. Спро... тійної де... питань ... П. Шев... шення п... відверто... тині Зак... сказано, ... свого ор... тись вид... падку об... тії — а... ком мож... дакції. ... неспрост... мовляв, ... Україні ... ють.

Тим ... но прок... тив, яки... волав ... хутко п... висловив... дактору, ... бюро об...

Поки ... калася в... вони, во... такі зах...

Р...

Газета ... Рівненсь... ції Спілк... — відмо... яву коле... ної кому... воний пр... сказано, ... ний пра... кувала ж... підтримн... нено де... (департ... партії? ... акт безз... тично на... редакції»...

І вонс... так: тіль... вали п... «демокра... ім — мі... дакції: ... тично» п... жна так?

Ну, об... званих д... ла з орга... конно об... боролася... тінною ... ж то бу... м'ятатим... редактор... далеком... 23 числа... лася час... не має ...

Ініціат...

МОВ...

У біль... нецьку ... ла, яка ... ти всіх ... мовою ... жодній ... і не сп... питання... життя З...

Тож ... реалізац... рена ... конномі... школі ... кладача... М. Руч... ний кла... нітарни... ни зуси... гун, та... юною мо...

Прикр... населен... повної ... жавну м...

власн... лосу ... Донец...

...АГОРОДИ ПОВЕРНУТО

...ату Верховної ...адійшла така ін-

...идента СРСР від ...року скасовано ... Верховної Ра- ...28 лютого 1980 ...Кривець позбав- ...ероя Радянсько- ...на Леніна і ор- ... Хмельницького

...ого року керів- ...іату Верховної ...голова Комісії ...ної Ради Украї- ...их нагородах) ...редав О. Крив- ...а, орден Богда- ...ого І ступеня, ... Зірка», грамоту ...ського Союзу, ...Радя... ...ого Со- ...ьку ...ку.

... прокоментува- ...ну подію корес- ...у України» завер- ...дуючої відділом ...етаріату Верхов- ...ублікі Валентини ...що вона розпо-

...942 року до ве- ...ку на території ... району Черні- ...і діяв партизан- ...ні Щ... ...яким ...ександ... Єлисе- ... Протягом за-

З офіційних джерел

значеного часу загін розгромив декілька німецьких гарнізонів і поліцейських станів, пустив під укіс 23 залізничних ешелони ворога, завдав відчутних втрат фашистським загарбникам у живій силі та озброєнні.

За зразкове виконання бойових завдань у боротьбі з німецько-фашистськими загарбниками, виявлені при цьому відвагу і геройство Президія Верховної Ради СРСР у січні 1944 року присвоїла О. Кривцю звання Героя Радянського Союзу. Він також був нагороджений орденом Богдана Хмельницького І ступеня.

У листопаді 1979 року після численних скарг та публікацій у пресі, в яких О. Кривець звинувачувався в навмисному перекручуванні своїх біографічних даних і перебільшенні власних заслуг у період Великої Вітчизняної війни, він був виключений з лав КПРС. А згодом, у лютому 1980 року, Президія Верховної Ради СРСР позбавила його нагород та звання Героя Радянського Союзу.

Однак О. Кривець і колишні партизани загону імені Щорса постійно оскаржували це рішення. На їхню думку, необгрунтоване позбавлення командира державних нагород принизило бойову діяльність партизанського загону, його бійців. У зв'язку з цим Президія Верховної Ради України доручила своїй Комісії у справах колишніх партизан вивчити це питання. Ретельно перевіривши доводи заявників, ознайомившись з архівними документами, члени комісії дійшли висновку, що хоча частина висунутих проти О. Кривця звинувачень і мала місце, вони, однак, не можуть бути достатньою підставою для позбавлення його державних нагород.

Цю думку підтримала також і Комісія Президії Верховної Ради України по державних нагородах. Ураховуючи заслуги О. Кривця, викладені у його нагородних матеріалах, дані про бойову діяльність партизанського загону імені Щорса, а також те, що О. Кривець визнав і засудив свої невірні дії та помилки у післявоєнний період, вона висловилась за повернення йому бойових нагород та звання Героя. В результаті такого рішення клопотання О. Кривця було задоволено Президентом СРСР.

Усьо чотко

...ІСТОРИЧНОЇ НОЧІ ...СТЕРИЧНИЙ РАНОК

...Бор... ...ль». По- ...а України. Пер- ...ежності респуб- ... звідусіль при- ...дин за одним. ... — через хви- ...уси прибувають ...и і до Києва... ... Минають го- ...тридцять. Дру- ...Четверта. Нас- ...ус» відійде, як ... о п'ятій сорок. ... — ...ирічна ...би в...ити до- ...з відчутним за-

...жирів дотягу- ... аеровокзалу, ...я вздовж його ...томлені люди ...рпець, перетво- ...товп. ...опчіть, не поду-

шіть дітей! ГОМОСОВЄТІКУСИ!..

Слабенька реакція.

Уперто й тупо стоять автомобілі приватних таксистів. Запруджують усю привокзальну площу. До них ніхто не наважується підійти. Дешевше повернутися назад, до Владивостока.

Знову підлітає «Ікарус», висаджує не першої свіжості передранкову кралю і, круто розвернувшись, щезає у невідомому напрямкові. Між водіями «Ікарусів» та приватних таксі аж бринить натягнута нить «солідарності». Диспетчера не знайти. Касир продовжує безсоромно продавати квитки на автобус компанії «Політ»...

Вистоявши суверенітет України на порозі Верховної Ради від ранку до вечора історичного 24 серпня, вистоюю істеричну ніч. Обурююся: хоч би хто обурився, пішов «шукати правду». «Іду на ви» — тут же намагаються купити. Скільки я кошту? Цього разу однієї всього-навсього поїздки в комфортабельному автомобілі до Києва. Мабуть, інші були поступливіші, а чи я — перший журналіст, що потрапив до Борисполя?

Утім, не тільки для журналістів тут поле діяльності. Тут фронт роботи для працівників майбутніх правоохоронних органів України. Проголосивши незалежність, насправді ми залежимо від попередньої історії, нинішнього надскладного становища, власної нецивілізованості, усілякого роду саботажів, а то й просто наболілих, кричущих питань.

Олександр НЕЖИВИЙ,
журналіст.
Київ.

Наші мандрівки

ДАГЕСТАНОМ — ЧИСТЕ НЕБО

... для безлічі лю- ...жнім поняттям ... серпня проходив ...гестана Махачка- ...енно. На місько- ...илися під сонцем ...ваючих, селяни з ...их аулів товпили- ...зальній площі з ...ішками, наповне- ...нітною городи- ... Махач Дагадаєв, ...о після револю- ...сто Махачкалою, ...'яному скакуні в ...і й з-під папахи ...вся на своїх на- ...і спокійно «про- ...ернення так зва-

...я з історії, що ...воєнного фашист- ... в Іспанії позив- ...м по радіо була ...усією Іспанією — ...А воно було чис- ...мабуть, над усим ...й-Богу, не віри- ...и більше сотні ...цих краях мюри- ...ного Шаміля чи- ...й опір експансії «білого» царя. Нині ж сини гір сприйняли звістку про наступ комуністичної диктатури як щось звичайне й не варте уваги. Та й не дивно було таке спостерігати в місті, де я налічив три солідних пам'ятники Леніну, а на фасаді центральної міської бібліотеки ще із старих часів (а, може, то віяння нових?) висів промовистий лозунг: «Партія — розум, честь і совість нашої епохи!»

На широкій площі перед будинком уряду було тихо й спокійно, а будинок КДБ охороняв взагалі один старший лейтенант міліції, котрий відверто нудився. Однак недремним суворим оком глянув на моє, ще не засмагле обличчя європейця, — чи не екстреміст якийсь бува?

Придбав того дня місцеву газету «Кунак», де на титульній сторінці зображено Шаміля, до речі, Махачкалу мають намір перейменувати в місто Шаміль. Газетка виявилась застійно-перебудовча з потугами на демократичність. Однак стаття московського режисера Альберта Дьоміна «Люди, будьте бдительны» насторожила, бо в ній майже дослівно, хоча й в літературній обробці, була викладена основна теза звернення путчистів. Зауважу, що газета вийшла на початку серпня, отже душок перевороту вже давненько витав над головами людей і шукав благодатний грунт. Цитую Дьоміна: «...Да, к величайшему сожалению нашему, огромному кораблю после Сталина не повезло на капитана...» й так далі.

Може, звідси ота інертність місцевого населення? Однак свої проблеми кавказці нехай вирішують самі, а нас, долею відрядження занесених сюди українців, окрилила звістка, що нарешті земляки проголосили державність України!

Пливи ж у широкий океан цивілізованості, мій рідний корабель, Україно! Капітан знайдеться, а відданими матросами будемо всі ми, твої діти!

Володимир ПРОХОРЕНКО.
Махачкала — Ізбербаш — Дербент.

Ситуація

«ТАЄМНА ВЕЧЕРЯ»

Таки даремно вважають незграбною структуру компартії. У всякому разі в Луганську останніми днями вона демонструє неабияку оперативність і кмітливість. Поки Ради міркували, комуністична «Луганская правда» з благословіння обласного управління у справах поліграфії за кілька годин перереєструвалася у масову громадсько-політичну газету. Перші дивіденди з незалежності отримали зовсім не ті, хто так давно домагався волі. Спробував голова постійної депутатської комісії з питань гласності облради П. Шевченко оскаржити рішення поліграфвидаву, яке відверто суперечить тій частині Закону про пресу, де сказано, що спочатку від свого органу мають відмовитись видавці — в даному випадку обком і міськком партії — а вже потім засновником може стати колектив редакції. Та... наразився на неспростовний аргумент — мовляв, союзні закони на Україні вже два дні не діють.

Тим часом майже суцільно прокомуністичний колектив, який ще тиждень тому волав «Геть демократію!», хутко поляризувався, заодно висловивши повну довіру редактору, кандидату в члени бюро обкому Е. Ніколаєву.

Поки газета кваплило зрікалася вчорашніх господарів, вони, всупереч забороні на такі заходи, вирішили, либонь востаннє, зібратися в актовому залі обкому партії. Запізнилися: опечатано. Депутат міськради С. Кувшинчиков, утім, спостерігав на піддашку опломбованого комуністичного офісу, як втаємничені молодики чатували на учасників зборів і направляли їх до будинку облпобутуправління. З інформації, яка «просочилася» з «таємної вечері», відомо — радилися там про майбутнє працевлаштування, і ніби торкалися теми відродження недоброї пам'яті автономної Донецько-Криворізької більшовицької республіки.

Але це тема вже не журналістського, а кримінального розслідування компетентних органів. Лише невідомо поки що, кому цю компетенцію буде надано: прокуратура відмовчується, начальник обласної міліції генерал Е. Дідоренко взагалі заперечив будь-які факти підтримки ДКНС в області, а командир луганських чекістів В. Соловей на прес-конференції з демблоком, куди з журналістів запросили лише заступника редактора міської газети і власкора «Голосу України», послався на свою непоінформованість про які б там не було спроби підпільної діяльності зупиненого на шляху до комунізму авангарду суспільства.

Сергій СКИБА,
власний кореспондент «Голосу України».
Луганськ.

РОЗРАХОВУЮТЬ НА СКЛЕРОЗ

Газета «Горинь» — видання Рівненської обласної організації Спілки журналістів України — відмовилася надрукувати заяву колективу редакції обласної комуністичної газети «Червоний прапор». Хоча у заяві сказано, що «...газета «Червоний прапор» свідомо не публікувала жодного матеріалу на підтримку хунти» і що «здійснено департизацію редакції» (департизація в органі обкому партії? — С. М.), і що «...це акт беззаконня щодо демократично настроєного колективу редакції»...

І воно, як подумати, таки-так: тільки-но журналісти поховали партквитки, тільки-но «демократично настроїлися», а їм — міліціонера до дверей редакції: не пускають «демократично» працювати. Хіба ж можна так?

Ну, обпльовувала газета «так званих демократів», ну змішувала з органічними добривами законно обрану міську владу, ну, боролася з усілякою антипартійною сволотою — так коли ж то було... Хіба ж хтось пам'ятатиме до цього часу, як редактор цієї газети ще аж у далекому лютому цього року, 23 числа писав: «...у нас з'явилася частина журналістів, яка не має особистої політичної і громадянської позиції і готова міняти її заради власного благополуччя. Це особливо помітно по тих журналістах, які переметнулися до «незалежних», «демократичних» газет, а дехто з них навіть вийшов із рядів КПРС, висмоктавши все з неї, — бо там більше платять і дають керівні посади за «залежну» брехню, наклеп і гавкання на існуючий лад та комуністів».

А люди, виявляється, пам'ятають. І не лише ці рядочки. І не тільки редактора Г. Сербіна. І належно оцінюють теперішню його «департизацію» і «демократичний настрій». І починають розмірковувати, хто «висмоктував» з партії і що. І заводять балачки про те, що, твердо стоячи на варті завоювань, маючи чітку політичну і громадянську позицію, Г. Сербін якось ненароком заволодів трьома садовими ділянками — для себе, для сина і для свата, поза чергою, як писала газета «Рівне», придбав торік легковий автомобіль, і взагалі...

Г. Сербін, кажуть, поїхав до Києва — добиватися права випускати нову газету — «демократично настроєну». Чи ж повірять йому?

Сергій МЕЛЬНИЧУК.
Рівне.

Ініціатива

МОВА ПРО МОВУ

У більш як мільйонному Донецьку — одна українська школа, яка вже не в змозі прийняти всіх бажаючих навчатися мовою своїх батьків. Проте на жодній із сесій міська Рада так і не спромоглася розглянути питання про впровадження в життя Закону про мови.

Тож поки солідна комісія по реалізації цього Закону, створена при Донецькому облвиконкомі, вивчає стан справ, у школі № 149 з ініціативи викладача англійської мови М. Ручки відкрито україномовний клас, у школі № 69 гуманітарний цикл навчання, завдяки зусиллям директора Л. Драгун, також ведеться українською мовою.

Прикро, що п'ятимільйонне населення Донеччини не має повної можливості вивчати державну мову.

Юрій ДОЦЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Донецьк.

Ну й ну!

Є ПРОБЛЕМИ? ЗВЕРТАЙТЕСЯ ДО ЄЛЬЦИНА

Шепетівська газета «Шляхом Жовтня» надрукувала замітку, в якій житель міста Петро Семенович Коштинер висловлює щиру подяку Президентові Росії Борису Єльцину, який допоміг придбати електропилу «Парма». Петро Семенович, колишній фронтовик, відсидів десять років за наклепом, усе життя працював. Працює й досі. В які тільки місцеві інстанції не звертався — скрізь наштовхувався на черстві душі. Та варто було написати листа Борису Миколайовичу, як той переслав його для реагування... Міністерству торгівлі України. І щасливий ветеран тепер має чим напиляти дров.

А Борису Миколайовичу, звичайно, велике спасибі...

Інформація «ГУ».

ПОГОДА

6—7 вересня погода на Україні зміниться. Сьогодні у північній половині, а завтра по всій республіці пройдуть невеликі короткочасні дощі. Вітер західний і північно-західний, 7—12, завтра подекуди пориви 15—20 метрів на секунду. Температура сьогодні вдень 17—22, на півдні до 28, завтра зниження на більшій частині України вночі до 4—10, вдень до 12—18, у південних областях уночі 6—12, удень 16—22 градуси.

По Київській області сьогодні вдень подекуди невеликий короткочасний дощ, вітер північно-західний, 7—12 метрів на секунду. Температура 17—22 градуси.

Фото Леоніда ПІДЛУЖНОГО.

Чергова по випуску новин Катерина ВОРОНЕНКО.
Тел. 441-86-20

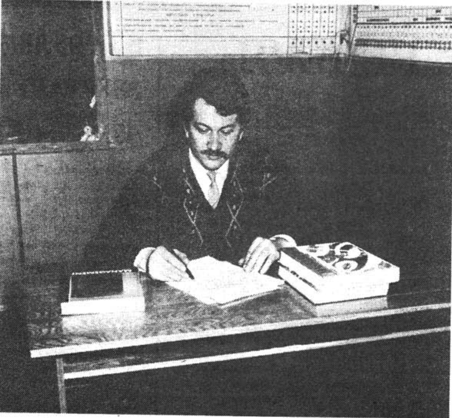

ВІКТОР ПИНЗЕНИК. 37-річний доктор економічних наук, професор Львівського держуніверситету імені І. Франка, завідуючий кафедрою управління і директор Інституту менеджменту «Львів». Усіма можливими (і неможливими) способами втілює в життя нове економічне мислення.

ЛОВИСЯ, РИБКО, МАЛА Й ВЕЛИКА

Прискіпливе інтерв'ю на вічну тему: що робити?

— Вікторе Михайловичу, за стилем свого мислення ви схожі на західного вченого. Узяти хоча б вашу ідею про узаконення тіньової економіки чи інші судження, які видаються парадоксальними на тлі заідеологізованих штампів на взірець: «Економіка має бути економною». Може, ви приїхали до Львова з Оксфордського університету?

— Приїхав до Львова із Закарпаття і засвоїв в університеті стандартні знання, думки й уявлення про систему. Докторантуру закінчив у Московському університеті по кафедрі Гавриїла Попова. Читав книги, видані на Заході. Тепер я переконаний, що наша держава упродовж десятиліть помилялася не в деталях, а в цілому в системі, яку ми обрали. Це — тупиковий варіант.

— Політики називають Львів «островом свободи». Ви — відомий у республіці економіст-вільнодумець, а як із свободою дій?

— Складно. Інститут менеджменту розробив програму роздержавлення ряду підприємств, але крім проголошення їх народними, справа далі не рухається. У нас надзвичайні розбіжності між ідеологічними лозунгами і психологією. Не дай Бог, аби хтось вирвався вперед. Краще бути бідними, але рівними. Але ж багатство держави грунтується на багатстві окремих людей і не інакше.

— На Заході запитання про прибутки вважають некоректними, та я все ж наважуся. Ви, Вікторе Михайловичу, багата людина? Професор з іменем, директор Інституту менеджменту, який має статус малого підприємства, автор дорогих ідей і розробок... Інтелектуальний потенціал — це теж власність, яка повинна давати прибуток.

— Маю двокімнатну квартиру, стару машину, яку ніколи ремонтувати. Американський професор одержує за одну лекцію стільки, скільки я заробляю у Львівському університеті за два роки. За американськими мірками 90 відсотків наших громадян проживають на межі бідності. Грошима я багатий не буду, бо вони нічого не дають. Який сенс їх заробляти, якщо я не можу купити ані машину, ані квартиру? По суті, у всього суспільства підірвано стимули до праці.

— То як же розуміти отаке роздвоєння: ви агітуєте за приватизацію, за збагачення окремих громадян, оскільки на їхньому достатку грунтується багатство держави, і... не хочете починати із себе, з приватизації, скажімо, того ж Інституту менеджменту.

— Хтось із древніх мислителів сказав: мертвий хапає за ноги живого. Справді, мої дії часто не відповідають моїм поглядам. Я мушу враховувати, що поруч є інші люди з іншою психологією, отруєною ідеями соціальної рівності. У нас як тільки з'являється якась приватна структура, відразу знаходяться десятки перевіряючих, які шукають мільйонера, аби неодмінно вивести його на чисту воду. Справді, я не хочу починати приватизацію із себе, щоб хтось не запідозрив, ніби я відстоюю суто особисті інтереси.

— Повернемося до мільйонерів і чистої води. Хіба мало в нашому розбалансованому суспільстві тих, хто наживається нечесним шляхом? Ви не поділяєте ідей соціальної справедливості?

— Соціальна справедливість — не економічна категорія. Її немає ніде в світі, бо це суперечить законам розвитку природи, яка не визнає рівності. Якщо людина народжується калікою, вона вже не матиме рівних «стартових умов» порівняно з іншими. Але в багатому суспільстві за рахунок перерозподілу багатств той каліка живе краще, ніж більшість наших цілком здорових і працездатних громадян. Ми вже будували суспільство на засадах соціальної рівності і знаємо, що з того вийшло. А щодо нечистих грошей... Ви візьмете на себе сміливість розмежувати чисті й нечисті гроші?

— Не уявляю, якими критеріями керуватися, якщо ці гроші справді зароблені, а не вкрадені.

— Чисті чи нечисті гроші має бабуся, яка сорок років торгує на базарі і при цьому працює так, як мало хто хоче працювати? А її прибутки ніде не задекларовані.

— Як ви виховуєте нове економічне мислення у студентів?

— Читаю короткий спецкурс «Основи ринкової економіки».

— Чому короткий, якщо ми говоримо про те, що ринок є основою основ економіки завтрашнього дня?

— Поки що у нас немає спеціалістів. Щоправда, цього навчального року матимемо п'ять стипендій із Канади й Аместипендій із Канади й Америки. Наші спеціалісти поїдуть туди на навчання, а потому викладатимуть в Інституті менеджменту. Вони будуть на голову вищі від закордонних спеціалістів, бо пристосовані до наших умов. Зарубіжним фахівцям доводиться розтовкмачувати елементарні речі. Побувала у нас колишній міністр фінансів британського уряду Шеррі Уільямс. Вона ніяк не могла збагнути, чому у нас акції продаються за номінальним, а не ринковим курсом. Бо у них ринок цінних паперів є, а у нас його немає. Отож первинний розпродаж проводиться за номінальним курсом, а коли з'являться десятки акціонерних товариств, акції можна буде перепродавати.

— Прошу докладніше розповісти про Інститут менеджменту, який невдовзі відзначить свою першу річницю.

— Інститут готує менеджерів вищої кваліфікації за міжнародними програмами. Упродовж десяти місяців студенти проходять стаціонарне платне навчання, потім ми відправляємо їх на п'ять тижнів до Америки. Наші слухачі — то спеціалісти з вищою інженерною або економічною освітою, які мають досвід практичної роботи і володіють англійською мовою. У першій групі випускників (їх 25 чоловік) представники кооперативів і дрібного бізнесу. При реальному впровадженні приватизації інтерес до Інституту менеджменту був би значно вищим. Маємо раду з нагляду, у складі якої відомі вітчизняні й зарубіжні вчені-економісти. Щоб заздалегідь готувати кадри для інституту, створили школу юних менеджерів при Малій академії наук. Діти не дають нам дихати — вони хочуть учитися, і це хороша прикмета.

— Чому зарубіжних спеціалістів приваблює така невигідна для них співпраця? Здогадуюсь, що ви їм платите не доларами.

— Платимо карбованцями і небагато. Мотиви у них різні. Хтось хоче вивчити ситуацію і написати книгу. Інший просить організувати поїздку по Радянському Союзу. А широкий загал зарубіжних бізнесменів зацікавлений у велетенському ринку збуту. Але для цього необхідно підтягнути нас до рівня європейського дому.

— Схоже, це «підтягування» не обійдеться без соціальних катаклізмів...

— А хіба може бути гірше, ніж тепер? Хіба можна навчитися ловити рибу на підлозі? Треба відразу пірнути у воду. Це ніби всі визнають, а на практиці... Щоб не було соціальних бунтів, треба проводити приватизацію. Приватна власність захищає людину і є гарантом соціальної стабільності. Власник не піде на страйк з будь-якого приводу. Він зацікавлений у політичній стабільності і страйкуватиме лише тоді, коли виникне загроза його майну. Нам треба створити партію власників і щоб якомога більше її представників було в парламенті. Тоді вони захищали б реальні цінності, а не ефемерні соціалістичні, адже ніхто достеменно не знає, що це таке.

— І насамкінець «класичне» запитання: що робити?

— Вчитися ловити рибу. Бо коли людині дати шмат риби, вона буде ситою один день. А як навчиться ловити — буде ситою все життя.

— Ловися, рибко, мала й велика. Здається, так промовляв вовк-сіромаха.

— Та ж він ловив рибу на власний хвіст, а ми повинні озброїтися для «риболовства» передовими ідеями і технологією.

Розмову вела Оксана ТЕЛЕНЧІ, власний кореспондент «Голосу України».
Львів.

КЛЮЧІ ДО РИНКУ

Недавно в столиці Чехо-Словаччини Празі відбувся семінар з питань приватизації, який проводив Міжнародний європейський інститут. У ньому взяли участь провідні вчені, економісти з багатьох країн світу. Їх привів сюди спільний інтерес — проблеми приватизації в колишніх країнах соціалістичної співдружності. Особливу увагу учасники приділили і нашій республіці, представники якої — міністр у справах роздержавлення власності і демонополізації виробництва України Віктор Сальников, учені-радники Кабінету міністрів, депутати Верховної Ради України — теж були запрошені на семінар.

Великий резонанс викликав виступ українського міністра. Оскільки він є до певної міри програмним, то, очевидно, нашим читачам теж буде цікаво з ним ознайомитися.

Перед урядом України стоїть величезна кількість складних завдань, серед яких я б визначив два основні — це відродження державності і перехід до ринкової економіки.

Не може бути ринкових відносин без приватизації власності. Це і є ключем до ринку. Україна має достатній потенціал — матеріальний, інтелектуальний, щоб вирішувати ці проблеми. На цьому шляху ми керуватимемося кількома принципами, насамперед тим, що приватизація здійснюватиметься за національною програмою, виходячи з верховенства законів України над союзними.

Нині інтенсивно формується правова база для приватизації, учені розробляють національну програму її здійснення. Враховуючи те, що 60 відсотків вартості основних виробничих фондів республіки сьогодні ще належать Союзу, нам слід прийняти угоду про розподіл власності, виходячи з інтересів українського народу. На жаль, запропоновані центром принципи такого розподілу для нас неприйнятні. Стримування ж цього процесу означає гальмування не тільки приватизації, а й розвитку економіки республіки.

Як же здійснюватиметься приватизація? Насамперед підкреслю, що безоплатна роздача державної власності не буде домінуючою. Принцип безоплатності поширюватиметься на землю і головним чином на житло. Зокрема, 21 квадратний метр на особу буде надаватися безоплатно. Решту вона зобов'язана буде викупити. Запроваджуватиметься принцип платності одержання нового житла.

Відсутність або обмеженість коштів у населення — одна з особливостей процесу приватизації. Отже, у багатьох випадках доведеться зменшувати вартість до рівня залишкової. Передбачається широко застосовувати продаж у кредит строком на п'ять—сім років, а також за рішенням колективу використовувати з цією метою вільний прибуток підприємств.

Один з принципових підходів приватизації — допуск до торгів суб'єктів Союзу, союзних республік, в тому числі громадян і зарубіжних партнерів на умовах викупу за тверду валюту.

Разом з тим процес приватизації супроводжується рядом труднощів. Фінансове становище республіки катастрофічно ускладнюється, «рубль» втрачає будь-яке значення як еквівалент і перспектив на майбутнє не має. Ми вбачаємо вихід лише у власній, національній грошовій системі. Сьогодні це — економічна необхідність.

Чимало надій пов'язуємо з конверсією оборонного комплексу, створенням ринку цінних паперів, фондових бірж, інвестиційних фондів. Їх відсутність стримує проведення широкомасштабної приватизації в короткий строк.

Звичайно, наша республіка розраховує на широке співробітництво в найрізноманітніших сферах, насамперед у галузі науки. Маємо намір залучити до роботи по здійсненню приватизації іноземних спеціалістів з оцінювання вартості підприємств, цінних паперів, діяльності фондових бірж, холдінгових компаній, організації аукціонів та інших. Це може бути і спільне навчання та підготовка спеціалістів. Адже масштаби приватизації на Україні величезні: десятки тисяч підприємств балансовою вартістю півтрильйона карбованців (близько 500 мільярдів).

Ми готові обговорити умови з потенційними інвесторами, готові до взаємовигідного співробітництва з усіма партнерами, з діловим світом, адже сьогодні відкриваються нові можливості для інтеграції капіталу.

Україна чекає ділових людей.

ЧИ ПОТРІБЕН ЗАКОН ПРО КОЛГОСПИ?

У народному господарстві України колгоспи та радгоспи залишаються основними, сталими й надійними виробниками сільськогосподарської продукції — як продуктів харчування, так і сільськогосподарської сировини для промисловості. Колгоспи є істотною складовою народногосподарського комплексу республіки.

Верховна Рада СРСР 6 березня 1990 року прийняла Закон «Про власність в СРСР». В цьому акті відсутня згадка про колгосп як суб'єкт права колгоспної власності. Це за умови, що матеріальна база колгоспу — мільярди карбованців, що в колгоспах проживають мільйони людей, що колгоспи і колгоспники упродовж 60 років були й лишаються гарантованим виробником продовольства.

Заслуговує критики в цьому відношенні і Закон України «Про власність», прийнятий Верховною Радою 7 лютого 1991 року. В розділі IV про колективну власність стаття 24 присвячена об'єктам права власності кооперативу (колгоспу). Як і сама назва даної статті, так і її зміст є надто загальними...

Соціально - економічна сутність і значущість колгоспної власності мають свій зміст, свої риси та особливості. Вона не повинна прирівнюватись до власності кооперативу (невідомого характеру), її необхідно визнати й закріпити в спеціальному законі як самостійний вид колективної власності, а колгосп визнати суб'єктом цього виду власності. Без повного й вичерпного закріплення в законі правових норм про об'єкти і зміст права власності колгоспу неможливо уявити його участь у впроваджуваних ринкових економічних відносинах, у системі господарсько-договірних зв'язків.

Протягом десятиріч радянські колгоспи розглядалися як тип соціального підприємства. Такими вони мають залишатися на майбутнє. Потреба в законі, який адресувався б безпосередньо колгоспам і сільськогосподарським кооперативам, зумовлена юридичною неосвіченістю переважної частини керівників і спеціалістів сільського господарства, правовим нігілізмом і безвідповідальністю за порушення вимог аграрного законодавства. Така ж слабка правова підготовка характерна і для працівників місцевих Рад народних депутатів.

Основним джерелом колгоспного права протягом усієї історії колгоспів був лише Примірний статут колгоспу, який до 1988 року мав силу підзаконного акта. Прийнятий загальними зборами колгоспників Статут конкретного колгоспу з моменту його реєстрації у виконавчому комітеті районної Ради набував юридичної сили локального внутріколгоспного правового акта, а колгосп наділявся правами юридичної особи і господарською правоздатністю.

На дискусійну трибуну

Єдиним законодавчим актом, який мав пряме відношення до колгоспів і колгоспників, був Закон про пенсії і допомоги членам колгоспу 1964 року.

Протягом багатьох років виконавчо-розпорядчі органи своїми актами підміняли закон, видавали різного роду положення та інструкції, спрямовані на обмеження господарської правоздатності, самостійності колгоспів, під виглядом боротьби з порушенням Статуту фактично управляли колгоспами як власними — державними. Про демократію згадувалося лише при проведенні загальних зборів колгоспників. Заміна останніх зборами уповноважених, їх комплектування на засіданнях правління призвело, по суті, до того, що керувати колгоспом почав одноособово.

Прийняття закону про колгоспи та інші кооперативні сільськогосподарські підприємства є необхідним і тому, що за 60 років існування колгоспів практично не було прийнято жодного законодавчого акта, спрямованого на визначення, регулювання і захист прав мільйонів колгоспників. Трудові права робітників і службовців державних та інших підприємств, установ, організацій регулює Кодекс законів про працю України. На колгоспників він не поширюється. Єдиними актами, що регулюють права колгоспників, були й лишаються нині Статут, Правила внутрішнього розпорядку, Положення про оплату праці та інші внутрішньоколгоспні акти. Проголошення трудових прав громадян в Основному Законі республіки є недостатнім, неповним, по суті, віддаленим від правового регулювання і юридичного захисту правових і соціальних прав колгоспників.

Колективним підприємством є кожний окремо взятий колгосп та сільськогосподарський кооператив. Умови і характер виробничої сільськогосподарської діяльності є настільки своєрідними, що потребують спеціального правового регулювання у вигляді законодавчого акта — закону про колективне сільськогосподарське підприємство. Мається на увазі, що такий акт повинен визначити і юридично закріпити види агровиробничих утворень, що існують у даний час, і допустити можливість виникнення і функціонування на засадах, визначених цим законом, нових утворень. Усі, як існуючі, так і новостворені, формування являють собою категорію підприємства. Саме даний термін і має вживатися в майбутньому законі на позначення основного робочого суб'єкта правовідносин.

Підлягають визначенню і закріпленню на рівні закону права та обов'язки членів цих колективно-господарських утворень. Упродовж багатьох років права та обов'язки членів колгоспу, по суті, не визначалися. У Конституції СРСР і Конституції України права колгоспників теоретично-формально були такими ж, як і права усіх громадян. Проте пенсійного забезпечення колгоспники не мали. Колгоспи виконували першу заповідь перед державою, а в питання оплати праці колгоспників держава не втручалася, бо Примірний статут колгоспу відносив їх до повноважень колгоспу. До прийняття Закону «Про кооперацію в СРСР» колгоспник практично був позбавлений права на судовий захист своїх порушених прав. Хоча Примірний статут колгоспу до 1988 року і мав юридичну силу підзаконного акта (а нині він її не має), але, по суті, він був сурогатом правового акта.

У законі слід закріпити важливий принцип права членства — добровільність вступу і безперешкодний вихід з колгоспу, сільськогосподарського кооперативу чи іншого колективного утворення. Неодмінною складовою частиною закону повинен стати розділ, присвячений питанням права власності.

Протягом багатьох років виробничо - господарська діяльність колгоспів головним чином була спрямована на задоволення державних потреб у сільськогосподарській продукції, а нині — державних замовлень. Якою ж мірою результати виробничогосподарської діяльності позначалися на господарюванні самого колгоспу, наскільки збитковими для нього були тваринництво та інші галузі, чому була низькою рентабельність молочнотоварних ферм, на м'ясокомбінати здавалася невгодована худоба, чому поширилася практика обрахування і обману господарств м'ясокомбінатами, цукровими і молокопереробними заводами та інші економічно невигідні відносини? Все це було відомо, але нікого не цікавило. Таке ставлення державних органів управління сільськогосподарським виробництвом паралізувало виробничогосподарську активність як керівників, так і трудові колективи колгоспників. Наведене не є надуманими докорами. Про них відкрито зазначалося на IV Всесоюзному з'їзді колгоспників. Внутрішньоколгоспні плани були зорієнтовані лише на виробництво якомога більшої кількості сільськогосподарської продукції. Згадки про нерентабельність виробництв мали суто формальний, дилетантський характер, побажання, а не обов'язковий принцип господарювання. Такими ж декларативними протягом років були розмови про господарську самостійність, економічну спроможність сільськогосподарського виробництва, а по суті бюрократичний апарат придушував прояви господарської ініціативи, діловитості, спроби впровадити підприємництво і комерцію.

При розробці проекту даного закону доцільно закріпити в ньому принцип гарантованої господарської самостійності, виробничо-господарського підприємства, право визначати ціни на сільськогосподарську продукцію, що реалізується через систему державних замовлень і вільні ринкові відносини. Саме правові норми розділу про виробничо-господарську і фінансово-кредитну правоздатність колгоспів, сільськогосподарських кооперативів та інших аграрно-виробничих утворень мають на рівні державного закону визначити, врегулювати і юридично захистити їхню господарську самостійність, право на підприємництво і на забезпечення рівних прав як учасників ринкових економічних відносин.

Назріла необхідність наблизити виробника сільськогосподарської продукції до її переробки й реалізації. Це відповідає сучасним настановам про роздержавлення і чинному законодавству. Реорганізація переробної галузі призвела б до наближення виробників до переробки і реалізації продуктів харчування і предметів народного споживання, роздержавлення підприємств, що перебувають у власності держави, до зменшення загальнонародних витрат на утримання апарату господарського управління.

За роки існування колгоспного ладу приймалися підзаконні акти, в яких частенько згадувалися колгоспна демократія і соціалістична законність. Однак проголошення таких декларацій не завадило пануючій на той час адміністративно - бюрократичній системі не приймати закон про колгоспи та правову норму про регулярне скликання Всесоюзних з'їздів колгоспників, не скликати з'їздів з 1935 по 1969 рік, а потім з 1969 по 1988 рік. Скликання з'їзду провадилося явочним порядком за вказівкою апарату ЦК КПРС (навіть не пленуму ЦК). Практика управлінської діяльності значної частини колгоспів свідчила про необмежене повновладдя голови колгоспу, порушення демократичних прав колгоспників на самоврядування, нав'язування кандидатур на посаду керівника колгоспу.

При розробці проекту закону необхідно скористатися з досвіду прийняття законів про підприємства та кооперацію і спеціальний розділ присвятити відносинам між підприємством (колгоспом, сільськогосподарським кооперативом) і державою. Вони мають бути такими, шоб виключали втручання органів державного управління у виробничо-господарську діяльність підприємств, захищали їх інтереси і забезпечували ефективну участь у ринкових економічних відносинах.

Василь ЯНЧУК,
професор Республіканської вищої школи управління при Міністерстві сільського господарства України, доктор юридичних наук.

Українська пасіка

МЕДОВА ФАБРИКА У БЛОЩИНЦЯХ

Побував я нещодавно на незвичайній фабриці. На її території ви не побачите трубхмарочосів, які безпощадно забруднюють небесну чистоту. Лиш мирно сопуть димарі в руках бджолярів, окуряючи непокірних димом. Сорок пасічників обслуговують 2800 вуликів на двадцяти шести пасіках.

А розпочалось усе разом з перебудовою. В Білоцерківському районі створили міжгосподарське бджолопідприємство. Колгоспи на паях передали новій організації свої пасіки. Наказ РАПО благословив на директорство Івана Штокала. Під контору передали приміщення колишньої школи донедавна неперспективного села Блощинці. Рік у рік господарство міцніло. Всі пасіки поставлено на колеса, мобільні. За лічені дні одинадцять автомашин перевозять бджіл поближче до взятку: весною — до акації, літом — до гречки, соняшника. Господарство бере на себе забезпечення цукром для підгодівлі. Про здоров'я крилатих трудівниць турбується ветлікар Олександр Рудиков, який вчасно забезпечує пасічників необхідними ліками. Бо у бджільництві, як на вокзалі: не встиг до пори — і поїзд уже рушив.

Головний бухгалтер Василь Парнихоза, коментуючи скупі низки цифр, розповідає:

— Торік колгоспи-фундатори на вкладені паї отримали перший прибуток. Рекордним став для господарства 1987 рік. Кожна сім'я дала по два пуди меду. А подружжя Миколайців від 160 сімей відкачали десять тонн цілющого продукту. Середньомісячна заробітна плата пасічників досягає семисот карбованців.

Ринок змушує шукати нові форми організації праці. Акціонерне товариство бачиться в даному випадку найкоротшим шляхом до ринку. Сподіваюся, що новостворений Український науково-дослідний технологічний інститут бджільництва узагальнить набутий досвід та допоможе білоцерківцям здійснити їхні задуми.

Олег ІВЧЕНКО.
Київська область.

Резонанс

НЕ ХОЧЕМО ГОДУВАТИ «ТРУТНІВ»!

Люди, які в наших важких умовах займаються бджолярством, не в змозі за браком часу відстояти свої права і захистити бджолу. Місцеве керівництво ще не дозріло до усвідомлення необхідності допомоги цій корисній справі.

Два роки добиваємося виділення цукру для підгодівлі бджіл. Райвиконком відсилає до райспоживспілки, а та посилається на рішення облвиконкому, яке готується обласним товариством бджолярів-любителів. У цій «конторі» заправляє Анатолій Варіон, який не бажає розмовляти з тими, хто не вступив до його товариства і матеріально не утримує його заступника, секретаря, бухгалтера... Пояснити йому, що рішення Кабінету міністрів України по забезпеченню бджолосімей цукром обов'язкова як для членів цього добровільного (!) товариства, так і для тих бджолярів, які не хочуть своєю працею утримувати «трутнів», неможливо.

Виконкоми сільських Рад, на території яких проживають бджолярі, займатися їхніми проблемами не бажають. Вони не допомогли навіть елементарним ветеринарним забезпеченням пасік...

Василь ХУТОРНИЙ,
голова товариства бджолярів-любителів Правобережжя.
Дніпропетровська область.

Експрес-новини

У Відні розпочинаються переговори щодо звичайних збройних сил в Європі.

У Вільнюсі заступник міністра закордонних справ Великобританії Хог підписав меморандум про відновлення дипломатичних відносин з Литвою. За його словами, Великобританія створить спеціальний фонд для подання технічної допомоги цій державі.

* * *

Посол СРСР у Франції Дубінін був відізваний до Москви для консультацій. Агентство «Франс-прес» повідомило, що Дубінін покинув французьку столицю, і питання про його повернення у Францію залишається відкритим.

* * *

Польський уряд передбачає запропонувати конституційні поправки щодо передачі президентові країни повноважень парламенту призначати й звільняти членів кабінету.

* * *

Представники МВС Польщі, Чехо-Словаччини і Угорщини вже дали «усні зобов'язання» визнати незалежність України.

* * *

Україна висловила бажання в найкоротші строки встановити дипломатичні відносини з Південною Кореєю. Про це повідомило агентство «Ренхап» з Москви, посилаючись на представників українського МЗС.

* * *

У Токіо відкрилася дводенна міжнародна зустріч з питань підтримки економічних реформ у Монголії. Спонсорами зустрічі є Японія та Міжнародний банк реконструкції і розвитку.

Очима зарубіжних колег

Наш прес-клуб

Повернувшися спиною до комунізму, Україна відкрила нову сторінку історії. Що стосується цього рішення, яке супроводжувалося бурхливими дебатами в парламенті, то цим, якщо взяти до уваги її (України. — **Ред.**) природні багатства і потенціал, по суті, поставлено питання щодо економічної дієздатності СРСР.

Телекомпанія «Антенн-2» (Франція).

* * *

Нинішня ситуація в Радянському Союзі надзвичайно сильно активізувала процес виходу республік зі складу СРСР. В одній з найбагатших республік, Україні, в якій проживає 53 мільйони чоловік, парламент проголосив повну незалежність від Радянського Союзу. Це дуже серйозна подія, оскільки Україна постачає найбільшу кількість зерна і вугілля в інші райони СРСР.

«Ен-бі-сі» (США).

* * *

Страшна поразка консерваторів, розпуск КПРС, різка зміна балансу сил між республіками і центром роблять неможливим подальший розвиток «дипломатії нового мислення» і примушують японський уряд розпочати перегляд своєї політики щодо СРСР, акцент якої зміщується на пріоритетне зміцнення зв'язків з окремими республіками...

«Майніті» (Японія).

* * *

Модернізація системи господарювання в СРСР обов'язково призведе до нового економічного тягара, який впаде на плечі радянських людей. Так, Єльцин виявив велику звитягу... але чи вистачить у нього сміливості наказати міліції розігнати людей, які вийдуть на вулиці з вимогами хліба?

«Санді телеграф» (Великобританія).

* * *

Гірко думати, що роль Михайла Горбачова вже зіграна. Можливо, його останнім досягненням буде те, що він сам це зрозуміє й оголосить про відмову переобиратися на посаду Президента.

«Нью-Йорк таймс» (США).

* * *

Сказати, що Джордж Буш тисне на Михайла Горбачова, — не сказати нічого. На прес-конференції американський президент виклав справжню урядову програму і дав зрозуміти, що його радянський колега повинен втілити її в життя, якщо він хоче змінити обсяг західної допомоги його країні. Це практично означає справжнє втручання. Всі західні країни добивалися повернення Горбачова, але розвиток кризи призвів до зміни перспектив. Тому у Вашингтоні, якщо доведеться робити вибір, то перевагу, напевне, віддадуть Єльцину. В самій країні хід подій різко прискорився.

«Круа» (Франція).

* * *

Атака радикальних реформаторів у російському парламенті стала для Михайла Горбачова політичною стратою. Президент СРСР змушений був на власні очі побачити, як його «рятівник» розчерком пера оголосив нелегальною діяльність КПРС — партії, генеральним секретарем якої був Горбачов.

«Нойєс Дойчланд» (ФРН).

* * *

Влада залишає Москву. Допомагати СРСР? Ні — республікам... Захід допоміг визволити Горбачова, але цим оголив і делікатні сторони своєї політики щодо Радянського Союзу. До перевороту їх було дві: питання про спроможність західної допомоги і проблема Прибалтики. Нині постала ще одна — як балансувати між учорашнім героєм Горбачовим і героєм нинішнього дня Єльциним. Усі три проблеми взаємопов'язані, і відповіді на них залежать від розуміння найважливішого моменту — влада в СРСР швидко переходить від центру до республік.

«Млада фронта днес» (ЧСФР).

* * *

Американський бізнес пережив страшний тиждень, повністю відкинувши свої фінансові справи і жадібно спостерігаючи за політичними перипетіями в Радянському Союзі.

Телекомпанія «Сі-ен-бі-сі/Еф-ен-ен» (США).

* * *

Через шість років перебудови, після того, як цей термін увійшов у світовий лексикон, у проекті Горбачова про перетворення багатонаціонального гіганта в державу з демократією західного типу залишається більше питань, ніж конкретних рішень. Ситуація в країні досягла такого ступеня складності, що неможливо запропонувати якийсь готовий рецепт для врегулювання загальної кризи, котра зумовлюється зрозумілим прагненням республік до незалежності.

Радіо «АНР» (Ангола).

Ситуація

АБО ЛЮДИНА ВБ'Є СИГАРЕТУ, АБО НАВПАКИ

Ні, це не вимисел, а тільки неповні офіційні дані Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ): на нашій планеті щороку помирає від паління тютюну три мільйони чоловік... Розвинуті країни лідирують за показниками смертності від раку легенів і серцевої недостатності, викликаних палінням тютюну. До того ж, як свідчать обстеження лікарів, відсоток людей, що не палять і потрапили до категорії смертників через те, що це роблять інші, коливається від 20 до 50. Але ж до кожного, хто тримає сигарету в зубах, поліцейського не поставиш. Так що про додержання заборони палити можна говорити лише умовно.

Великих зрушень у боротьбі з «тютюнізмом» в європейців поки що немає. Вселяють надію успіхи американців в їхньому «хрестовому поході» проти «паліїв». У Сполучених Штатах вживання сигарет на душу населення за останні 12 років зменшилося з 4123 до 2500 одиниць на рік, тобто з 12 до 7 сигарет на день на одну людину. Американці досягли успіху в цьому завдяки комплексу винаходів та вигадок. Це, наприклад, добре налагоджена масова антитютюнова пропаганда, широка мережа лікувальних установ, у тому числі для лікування гіпнозом і голкоколюванням, випуск нешкідливих жуйок з нікотиновим присмаком та безнікотинових сигарет з лимонним, апельсиновим та іншими ароматними димами. На деяких підприємствах введено грошові премії для тих, хто не палить. Є чимало й драконівських методів боротьби із запеклими «паліями» — їх просто звільняють з роботи.

Нещодавно я сам переконався в ефективності підходу до цієї проблеми. Для ознайомлення з діяльністю Європейського суду, що знаходиться в Люксембурзі, сюди приїхала група журналістів з різних штатів Америки, всього 53 особи. І тільки один з них палив. А решта з нього постійно глузувала, дорікаючи відсутністю сили волі і випроваджуючи диміти де-небудь подалі.

Серед заходів, що пропонують країни Європейського Співтовариства для боротьби з палінням, на першому місці — заборона реклами тютюнових виробів, підвищення ціни на них через додаткове оподаткування, найсуворіша заборона палити в громадському транспорті, на робочих місцях тощо. Очевидно, ці пропозиції запроваджуватимуться в життя. У всякому разі більшість законодавців їх схвалює.

«Палії», одначе, не здаються і ведуть кампанію зустрічного протесту. Так, у Франції створено асоціацію «Тютюн», що виступає за повну свободу паління і доводить право громадян «добровільно труїти себе, якщо це їм подобається».

Слід сказати, що діяльність цієї організації зовсім не пасивна. Нещодавно в Парижі було організовано і досить успішно проведено «ніч довгих недопалків», під час якої відбувалося братання з тими, хто не палить, а також маніфестації на Єлисейських полях.

Володимир КАТІН.
Люксембург.

Інформ-шоу

ТАК УРЯТУВАЛИ СКАРБИ

Недавно на одному з лондонських аукціонів було за немалі гроші продано автомобіль 1935 року, так званий «Бентлі-зливок». Таку назву та відповідну славу він одержав тому, що саме на ньому під час окупації Франції було врятовано скарби національного банку республіки.

Коли танкові колони німців відрізали столицю Франції від портів Ла-Маншу та Атлантики і перекрили шляхи на Швейцарію — недоторканний всесвітній храм фінансистів,— було прийнято рішення вивезти національні багатства через Португалію. Найцінніший скарб — зливки чистої платини — прикріпили до величезних ресор красеня «Бентлі», машини одного з банкірів. Випереджаючи погоню, водій провів автомобіль через Піренеї небезпечними гірськими шляхами. Прибувши до Португалії, банкір зв'язався з британськими дипломатами і, поки німці шукали машину, відважного водія та зливки було літаком перевезено на Британські острови. Платину продали американцям, а гроші пішли на потреби французького Опору.

ДЛЯ ЗБАГАЧЕННЯ ЗНАДОБИЛАСЬ РЯСА

Такий собі намібієць Ханнес ван Руїн, видавши себе за священика, заснував благодійний фонд «Намібійський рятівний притулок», організував лотерею і, щоб залучити більше людей, пообіцяв дорогі призи: автомобілі, мікрохвильові печі, магнітофони. Коли ж прийшов час підбивати підсумки, він просто зник, не забувши прихопити 30 тисяч рандів — пожертви на будівництво притулків для бездомних дітей. Під час слідства з'ясувалося, що за два місяці до свого «таємничого» зникнення, «святий батько» почав зазирати у пляшку. А трохи згодом виявилося, що поліція ПАР вже кілька років розшукує «другу дітей» за подібні шахрайства.

МАВПИ! КУПУЄМО!

Створення нових ліків та проведення складних біомедичних експериментів потребує великих витрат та тварин, на яких подібні дослідження проводяться. Тому продаж, скажімо, мавп перетворився у вигідний бізнес для Філіппін. Тільки в минулому році США було продано шість тисяч приматів. Кожна мавпа коштує не менш як 300 доларів. Проте продають не мешканців лісі, експорт яких заборонено, щоб не порушити екологічного балансу, а тварин, що виросли в спеціальних розплідниках.

Еврика!

А НАМ БДЖОЛИ — НА РАДІСТЬ

В американському містечку Байроні (штат Джорджія) у місцевих аграріїв безмежна радість. На південному сході країни вчені-ентомологи виявили до цього часу не відомий вид бджоли, яка запилює квіти буяхи. Фермери радіють, бо вчені повідомили, що поява цього виду бджоли збільшить розмір ягід і урожайність буяхи до рекордного рівня. Дослідники сподіваються, що збільшення кількості бджіл не матиме негативних наслідків для здоров'я людей.

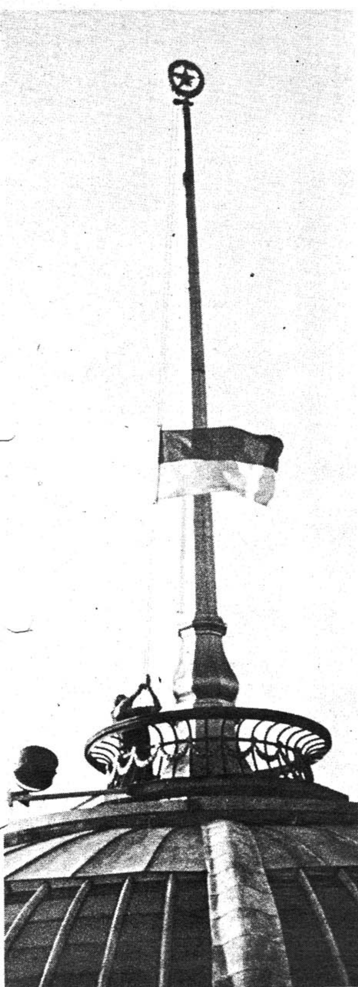

ЧАС ВИБОРУ

Фото Миколи КОЗЛОВСЬКОГО і Олександра КЛИМЕНКА.

(Закінчення. Початок на 1-й сторінці).

Сесія йде важко. Непросто міняти орієнтири на ходу, непросто ламати в собі узвичаєні стереотипи. Але треба. І це розуміють народні депутати.

Ціна вибору... Майже одностайно генеральним прокурором України обрано Віктора Шишкіна. Рідкісна одностайність і в сесійному залі і на площі перед Верховною Радою. А от рішення про національну символіку далося тільки після третього голосування. І що лукавити: спрацював таки фактор Кравчука, отого його: «Не приймете, піду у відставку». На депутатів тисне Голова, тиснуть тисячі людей, які стоять на площі перед Верховною Радою. І справді нема часу на довгі роздуми. Але і помилитись не можна. Надто багато поставлено на карту.

На флагштоці майорить синьо-жовтий прапор. Національний прапор України. Нарешті! Плакали люди після пережитих драматичних подій. Сміялися. Співали. Нехай же об'єднає нас це світле знамено! І нехай буде мирне небо над Україною. І хліб у кожному домі.

Я. ЗОРІВНА.

ЦЕГЛЯНИЙ КАМУФЛЯЖ,

або Як незговірливі депутати поставили в тупик генерального директора

Майже два роки у Херсоні точиться паперова і словесна війна між депутатами міськради і керівниками обласного виробничого об'єднання будівельних матеріалів. Вона проходила з перемінним успіхом, але нині, видно, близька до завершення.

Причина непогоджень — завод керамічної цегли, який будується на околиці міста. На думку народних обранців (а вона підкріплена переконливими аргументами), той, хто приймав рішення про його спорудження, грубо порушив вимоги законодавства — зокрема, не було проведено екологічної експертизи проекту. В обласному центрі екологічна обстановка може ще більше загостритись, якщо з'явиться це підприємство. Бо сировина його — відходи вуглевидобування. Отже, шкідливі викиди газу й пилу в атмосферу гарантовано.

У листопаді 1990 року сесія міськради вирішила припинити спорудження об'єкта, зажадала перепрофілювати його на чисте виробництво. У травні нинішнього — сесія цієї ж Ради зобов'язала генерального директора об'єднання будматеріалів О. Дзигунського все-таки виконати попереднє рішення. Якщо ж Олександр Петрович проігнорує її волю, то...

— Ось плоди керівного волюнтаризму, — каже член екологічної комісії міськради Г. Щербина, показуючи офіційне повідомлення з облуправління Промбудбанку про припинення з початку серпня цього року фінансування будівництва заводу. — Шкода, що встигли вкласти сюди 7 мільйонів карбованців. А подивіться на камуфляж, яким господарі міста колись обставили своє рішення про народження цього об'єкта! Зводиться потужне підприємство, випускатиме 60 мільйонів цегли на рік, але його чомусь називають у документах цехом, а саме будівництво — реконструкцією існуючого малопотужного заводу. Нехай люди знають, що біля витоків сьогоднішнього конфлікту стояв колишній голова Херсонського міськвиконкому М. Калінічев, нинішній заступник голови міськвиконкому М. Мартинюк, головний архітектор міста В. Громихін та інші, хто поставив свої підписи на офіційних паперах.

Що ж, ситуація нині складна. Органу місцевої влади треба підкорятися. Та чому необачно діяли керівники об'єднання будматеріалів? Невже не розуміли, що замість заводу матимуть лише рожевий прожект?

Один із парадоксів полягає в тому, що непросто позбутися старих стереотипів поведінки. У даному разі це — погляд «нагору», очікування вольової підтримки від інстанцій, вищих, ніж міська Рада. В одному з листів на адресу нинішнього голови міськвиконкому генеральний директор О. Дзигунський вступає в полеміку, бере під сумнів рішення сесії щодо необхідності екологічної експертизи проекту, намагається довести протилежне. Водночас він еклектично стверджує, що прагне зменшити викиди шкідливих речовин майбутнього підприємства на 70—90 відсотків. Через місяць той же Дзигунський запевняє голову обласної Ради М. Кушнеренка: мовляв, проведемо коректування техніко-економічного обгрунтування будівництва, а після цього здійснимо державну екологічну експертизу...

Депутатів не вдалося ошукати. Та як бути із заводом? Він конче потрібен області, адже дефіцит цегли нині не менш гострий, ніж усі інші дефіцити. Позиція міськради ясна: закрити — і край. Працівники об'єднання, схоже, схильні до компромісу. За словами головного технолога Л. Шевчук, плануються витрачати лише 60 відсотків матеріалів вуглевидобування, а решту замінять добавки з глини. Та ще система газопилоочищення має стати до ладу. Чи вдасться запобігти забрудненню повітря? Нехай про це скажуть спеціалісти. Прикро те, що керівники об'єднання самі себе завели у безвихідь. Їхнім обіцянкам вже ніхто не вірить.

Іван КАЛИНИЧЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Херсон.

Фото Володимира **ОЧЕРЕТНОГО.**

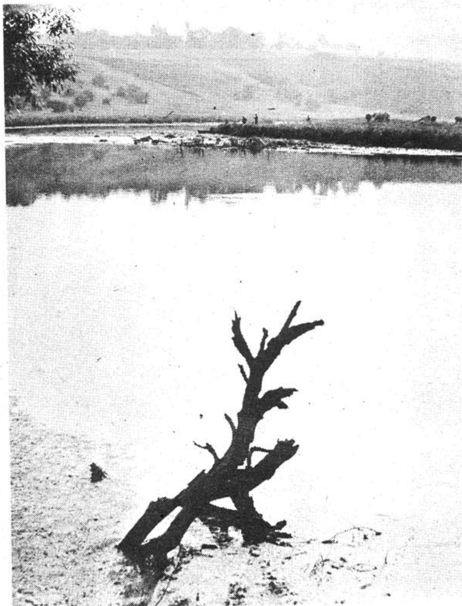

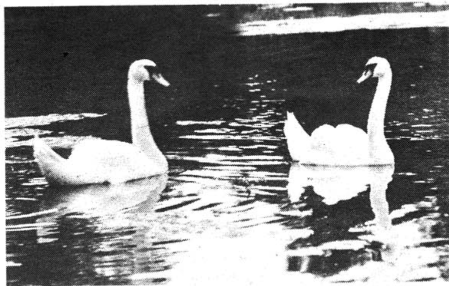

Такий підпис читачі багатьох центральних та республіканських газет і журналів уже зустрічали не раз. Але в «Голосі України» фотознімки Володимира Очеретного друкуються вперше. Отже, кілька слів про їхнього автора.

Володимиру Федосійовичу вже за п'ятдесят. Уперше він взяв до рук фотоапарат лише тоді, коли «стукнуло» двадцять вісім. (Раніше на дорогу покупку не було грошей). Об'єктом для фотозйомки стало все, що оточувало його з дитинства на рідній Вінниччині,— і роботящі люди, і мальовнича природа. Перший знімок надрукувала тиврівська районна газета «Маяк», і той день став для «юного» автора одним з найщасливіших у житті. А згодом розпочалася і штатна робота фотокореспондентом у тому ж «Маяку». І якщо сказати образно, то міцна, спортивна фігура Володимира Очеретного з першого ж дня розламала стереотипні рамки «районки», бо від його знімків віяло свіжістю, добротою й... елегантністю.

За минулі роки в журналістиці Володимир Федосійович має багато різних нагород. Але серед тих дипломів і грамот є й одна несподівана нагорода — медаль «За врятування потопаючих». (Володимир Федосійович врятував п'ять чоловік).

Незвичайним у біографії журналіста є й такий факт — за десять років він зібрав численні матеріали про українських композиторів М. Леонтовича та К. Стеценка і мріє відкрити в Тиврові музей цих видатних людей.

Для першого знайомства на сторінках «Голосу України» ми разом з Володимиром Федосійовичем відібрали фотознімки про осінь, про вічність природи, які навівають думки про швидкоплинність людського життя...

Микола ХРІЄНКО.

НЕБЕЗПЕЧНИЙ СУСІД

У Мукачевому, в порівнянні з Ужгородом, діти дошкільного віку хворіють серцево-судинними захворюваннями удвічі більше, а дитяча смертність більша у три рази. 70 відсотків немовлят у Новому Селі та Нижньому Коропці народжуються неповноцінними.

На думку головного лікаря санепідемстанції Я. Пастуха, однією з причин такого жахливого стану є розташування у безпосередній близькості до міста та названих населених пунктів військового аеродрому. Адже гуркіт від літаків, які періодично сновигають над Мукачевим та його околицями, перевищує 90—120 децибел, тоді як максимально допустимо 60. А при 120 вже руйнується жива клітина...

Проблема неодноразово порушувалася у пресі, на різних рівнях влади, у Міністерстві оборони СРСР. Але без успіху.

Напередодні Дня військово-повітряних сил ще одне «вітання» — протест даному об'єкту заявили Мукачівська партія зелених та її співчуваючі, які провели тут санкціонований місцевою владою мітинг. У виступах на ньому співголова Партії зелених України О. Сидорків, народний депутат України В. Бедь, інші різко засудили небезпечне сусідство аеродрому з житловими масивами. Пропонувалося негайно його закрити, або хоча б перепрофілювати на цивільний. За останнього варіанту частота, кількість вильотів контролювалась би місцевою владою в допустимих межах.

На жаль, на мітингу не було нікого з офіційного керівництва аеродрому, тому шквал різних запитань прийняли на себе ті кілька військових, які прийшли сюди з власної ініціативи. Вони визнали, що об'єкт дійсно завдає шкоди і навколишній природі, і здоров'ю людей. Водночас, на їхній погляд, не можна викидати на вітер мільйони, вкладені в його будівництво.

Питання залишається відкритим.

Микола ГОРВАТ,
власний кореспондент «Голосу України».
Мукачеве.

КВИТОК У ПЕКЛО

Виявляється, на нашій мальовничій Україні є куточки, де люди зазнають не менш тяжких земних митарств ніж у пеклі.

Щось схоже з тим, про що вам оповім, ми не раз бачили в кадрах кінохроніки з країн «загниваючого капіталізму» у сімдесяті роки. Тележурналісти знаходили соціальні виразки то в передмісті Нью-Йорка, то в Чикаго... Але щоб у нас, у Хмельницькому, таке могло бути — ніколи!

Пригадую, ще років п'ять тому на одній із сесій обласної Ради тодішній голова облвиконкому урочисто повідомив:

— Ми вирішили проблему з бараками. Тепер жодна сім'я в них не проживає!

Хіба можна було після цих слів думати по-іншому! Але, як з'ясувалося згодом, то була, м'яко кажучи, напівправда. Бо жили люди і живуть нині у нестерпних умовах.

Якщо ви потрапите у «царське село» під Хмельницьким, то з цього мальовничого дачного пагорба неминно побачите і гречанське «гетто». Саме так охрестили цей клаптик землі його мешканці — 24 сім'ї залізничників. Живуть вони не в бараках, а в... залізних вагонах, огороджених так, ніби там живе спецконтингент. В одному з них, кажуть, гуляв по Україні батько Махно. В інших — ще один великий батько возив своїх кращих синів і дочок. Так от, стоять всі ті пошарпані часом вагони за метрів п'ять від магістральної колії, по якій на схід і захід ритмічно торохкотять пасажирські і вантажні поїзди, бабахкають, наче з гаубиць, маневрові. День і ніч не стихають металевий дзвін, свист, станційний гармидер. Від тих «пострілів» при зчепленні вагонів здригаються у сні не тільки діти, а й дорослі. Правда, і заснути в таких умовах непросто.

— У мене вже нерви здали,— каже одна з мешканок цього «заповідника» Алла Петиш.— Жахаюся від найменшого стуку. Таке враження, наче нас зла доля посадила в поїзд, який не має кінцевої зупинки. І «їдемо» ми цим жорстоким рейсом — хто шість, хто десять років...

Аби відчути, що це означає, пригадайте хоч один випадок зі свого життя, коли ви кілька діб провели в поїзді із сім'єю. Без ванни і гарячої води, без вбиральні і домашньої кухні... Та все це квіточки. Ягідки, пекельні ягідки — в іншому.

Слідами листа до редакції

Минулої неділі, коли сонце стояло в зеніті, я зайшов в одне з таких помешкань. Переступивши, так би мовити, поріг, відчув себе, наче в лазні. Поки оглядав цю поіржавілу металеву «будку», на тенісці вже не було сухого місця. Наче хтось відро води вилив.

— Вже і в сауну не треба! — якось сумно усміхнувся господар — машиніст моторної платформи ПМС-250 Георгій Рошу. — Отак і живу в цьому пеклі з 1982 року. На роботі весь час під відкритим небом, на перегонах. Постійно підставляєш спину і дощам, і морозам, і спеці. А дома теж немає спочинку. Влітку ця «консервна шарабанка» так нагрівається, що до самого ранку дихати нічим. Не заснеш. Зараз ще нічого, всього 35 градусів... А взимку не зігрієшся — під морозні ранки інеєм вкриваєшся. Та не краще, коли й дощі йдуть. Тоді доводиться ночами чергувати з дружиною і ловити воду над дітьми...

— Після статті «Гречанське «гетто», опублікованої минулого року в обласній молодіжній газеті, — продовжив розмову монтер дороги ПМС-250 Валентин Міцу, трішки наше начальство заворушилося, багатьох людей відселили звідси. Та от біда: тепер керівники знову стали дибки — ні будувати не хочуть, ні кооперативні квартири виплачувати. Мотивують це тим, що спорудження нового будинку повністю не завершили — не підвели воду і каналізацію. Господарники Південно-Західної залізниці, якій належить будинок, відкладали це з року в рік. Аж сам будинок почав розсипатися. Тут уже ми забили тривогу, почали вимагати капремонту. Була не одна комісія, підтвердили, що справді будинок аварійний і потребує невідкладного ремонту. Ще у 1989 році ми одержали листа за підписом Крицького і Жаркова, в якому вони гарантували капремонт у 1990 році. Минув час, але ремонту до цієї пори ніхто не робить. Виправдовуються тим, що немає будматеріалів. «Хай би Кабінет міністрів України зняв з управління Південно-Західної залізниці всі будівельні фонди і в примусовому порядку відправив на провінційні станції», — пишуть люди до редакції.

Цього листа я пригадав, коли біля хаток-вагонів ПМС-250 мені розповідали залізничники і про два гуртожитки, що розташовані неподалік.

— Хіба це гуртожитки?— каже Анися Пивовар.— Це ті ж бараки, тільки з цегляними стінами. Немає найменших комунальних зручностей, навіть помитися неможливо. Ото й усього, що маємо — чотири стіни. Та й то негаразд. Зверху тече, у підвалах води по коліна. Затхлість... Та що казати, он два роки просимо машину піску у двір дітям привезти — ага, дочекаєшся!

— Думаєте, тільки у цьому виявляється до нас неувага? — продовжувала Алла Петиш.— Якби-то. Якось на базі відділу робітничого постачання виділили для нас мебельний гарнітур. Ми туди — нема. З'ясувалося, що тривалий час весь дефіцит з бази забирав начальник відділу кадрів ПМС-250 Микола Корчмарук. От Пивовар не дасть збрехати. Вона була в комісії по перевірці всіх фактів. Із Жмеринки приїжджало начальство, обіцяло вигнати його з роботи за зловживання. Та все так і лишилося.

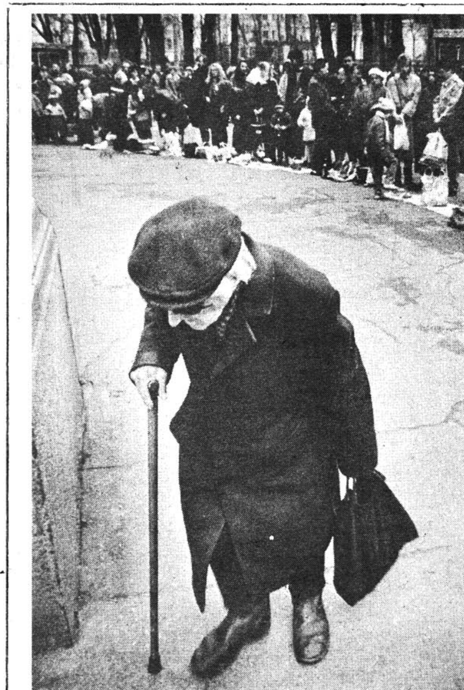

Фото Миколи КОЗЛОВСЬКОГО.

— Та це буденне, — втручається Георгій Рошу. — Ось був День залізничника. Так думаєте, хоч зібрали людей, добре слово комусь сказали?..

Довго ще скаржилися залізничники і на побут, і на неувагу керівництва. І вже, коли вичерпалися всі розмови, ми сиділи на східцях вагона-квартири Георгія Рошу, мовчки палили. Раптом відчинився тамбур у вагоні московського поїзда, що зупинився навпроти. Дебелий чолов'яга жбурнув у наш бік через вагонний паркан целофановий кульок і вигукнув:

— Мужики, вам еще много сидеть?

Георгій стенув плечима.

— А сколько отсидели?

— Дев'ять...

— Да-а, много, видимо, своровали, черти... Вот я вам колбаски бросил, подкрепитесь...

Поїзд рушив. Услід незнайомцю Георгій тільки криво посміхнувся. І мені видалось, що я здогадався, про що і про кого у цей час думав бездомний залізничник, якого пасажир прийняв за зека. Та було б стократ краще, якби його думки відгадали керівники Південно-Західної залізниці.

Михайло ВАСИЛАШКО,
власний кореспондент «Голосу України».

Хмельницький.

А ПАТРОНИ ПОДАВАЛА ЖІНКА

Що й казати, багато несподіванок упало на людські голови тієї злощасної доби. Несподіванок диких, безглуздих...

Ось вони, герої судової справи:

Ольга Панасюк, 25 років, уродженка і мешканка Панасівки Зборівського району. Мати трьох дітей.

Олександр Ткачук, 22 роки, двічі (тепер уже тричі) судимий, на день скоєння злочину — втікач з «хімії», яку відбував на Львівщині.

Олександр Заліпухін, 32 роки, водій об'єднання громадського харчування.

Любов Дудар, 33 роки, мати двох дітей.

З ОСТАННЬОЇ й почну розповідь, адже саме вона спершу пиячила з Ткачуком і Заліпухіним, а потім ще й привела їх під квартиру Василя П., котрому за кілька днів перед тим продала мисливський ніж, переданий їй Ткачуком. Саме його й пішла п'яна трійця, як зізнається згодом, «викупляти». Як саме? Ткачук виламав двері, зайшли до квартири, забрали рушницю, ніж, патрони і навіть слоїк з грибами, цигарки, кілька касет, дві мисливські сумки...

Коли вже з'явилася рушниця, то, як відомо, вона має вистрелити.

...Вийшовши з обікраденої квартири, злодії зустріли ще одну знайому — Ольгу Панасюк. І як це буває у задушевній розмові, зголосилися, що не зле було б усією компанією податися кудись «на заробітки». Треба віддати належне Ткачуку — ідею подав він, хоча кому-кому, а саме йому роботи не бракувало, адже мав відпрацьовувати ще цілих два роки «хімії». Але як уже їхати, то їхати, зволікати нема чого, одна проблема — з грішми на дорогу. Тут слово взяла Ольга: батьки виручать!

Коротше кажучи, надвечір вона, а також Заліпухін із Ткачуком ще випили. Зібралися погуляти. Уявіть картину: тиха сільська вулиця, серединою йдуть троє. Ткачук стріляє по вуличних ліхтарях, Ольга подає патрони.

Та скільки в Панасівці тієї вулиці, хай і центральної? Гуляти ж ой як хочеться! Тому пішли в сусіднє Загір'я. Знову стріляли «по лампочках». І треба було в цей момент вийти на подвір'я колишній Ольжиній вчительці й суто по-вчительськи зробити Ткачуку зауваження! Він одразу забув про ліхтарі й прицілився в жінку. Правда, Заліпухін устиг висмикнути рушницю.

Уже був пізній вечір, а село ще трудилося: гули на полі трактори, бігали автомашини. Одну з них, пригрозивши вкраденою рушницею, і зупинила п'яна компанія. Наляканий водій відвіз усіх трьох, як і вимагали, до Збаража. Поки їхали, Заліпухін раз у раз стріляв із кабіни в темряву.

Тут у розповіді з'являється ще одна героїня, Марія Веретик, 23 роки, мати двох дітей. То до неї, а точніше в будинок її батьків, прибула опівночі п'яна компанія. Хильнули й тут. Захотіли ще, але...

— У моєї бабці, — зітхнула Марія, — є, тільки ж вона по-доброму не віддасть.

— Тоді можна вкрасти!— запропонував Заліпухін. Заліз до кімнати, покрутив перед носом переляканої жінки ножем і забрав цілу колекцію спиртного — майже на двісті карбованців.

Час було й відпочити. На ночівлю Веретик повела пізніх гостей до свого знайомого — Миколи С. Дорогою ще постріляли, та й у хаті не заспокоїлися. Ткачук «розстріляв» картину, телевізор, пустив кулю в стіну. Коли ж неждані-негадані гості нарешті заснули, переляканий господар подався за допомогою в міліцію.

Удосвіта Заліпухіна затормосила Панасюк:

— Вставай, міліція!

Знову були постріли. Злочинці поранили міліціонера.

Закінчилася ж ця дводенна стрілянина п'яної компанії тим, що їх таки затримали. Обласний суд виніс у цій кримінальній справі вирок, засудивши О. Заліпухіна до шести з половиною, О. Ткачука (враховуючи невідбуте попереднє покарання) — дев'яти з половиною, О. Панасюк — трьох з половиною, Л. Дудар — двох з половиною років ув'язнення.

Наостанок, за традицією, годилося б поморалізувати: про шкоду, якої завдає пияцтво людині; про горе-матерів і осиротілих дітей; про те, що подібні випадки — не що інше, як результат каліцтва людських душ нашою бездуховною, жорстокою системою... Власне, так воно, якщо вдаватися до загальних фраз, і є.

Коли ж вести мову про конкретну ситуацію і її учасників, то турбують мене не стільки злочинці (що заслужили, те й одержали), скільки потерпілі. Адже на їх місці може опинитися кожен з нас.

До речі, зустріла цими днями вкрай переляканого колегу. Серед білого дня, розповідав стривожено, злодії виламали подвійний замок у квартирі його сусідів. Винесли з неї все, що змогли. Ніхто нічого не бачив й не чув... А коли й чув або бачив, то що — мав кидатися під ніж, кричати, кликати міліцію? Страх сильніший за відвагу в суспільстві, громадяни якого не захищені законом.

Тетяна САВКІВ.

Тернопільська область.

УКРАЇНА ЄДИНА, НЕПОДІЛЬНА

Фото Олександра КЛИМЕНКА і Віталія ЛЕЩИНСЬКОГО.

РАЗМЫШЛЕНИЯ ОБ «УКРАИНСКОМ ВОПРОСЕ»

Украинский вопрос вновь встал на повестке дня. Во весь свой колоссальный рост. Заявив о выходе из Союза, Украина в сущности подписала приговор идее создания обновленной федерации.

Прежде чем обвинить украинский парламент в злокозненном сепаратизме и национализме (а за этим дело не станет), не бесполезно задуматься: что толкнуло Верховный Совет на столь решительный шаг? Последней каплей в чаше долготерпения был, безусловно, августовский переворот. После вероломного отступления от ново-огаревских соглашений ставился крест на и без того куцем украинском суверенитете. Какой же уважающий себя парламент снес бы это молча? Но путч подавлен, «последняя капля» объявлена незаконной, а Украина остается при своем решении. Почему? Потому что чаша ведь осталась. Если мы хотим найти выход из тупиковой, кризисной ситуации, то нужно честно сказать, чем она переполнена.

Начиная с 1654 года, после присоединения Украинского государства к Московскому царству, велась планомерная, последовательная политика уничтожения Украины как национального государства. Российская империя напоминала удава, удушившего до полусмерти большую страну и неспешно ее переваривающего. Начиная с XVII века, история Украины переполнена драматическими событиями массовых и единичных выступлений за возрождение нации. Безумство храброго Мазепы соседствует в ней с гайдаматчиной, мирные депутации запорожских гетманов к сиятельным властителям империи с бунтами. Нет ни одного — подчеркиваю — ни одного императора России, ни одного сколь-нибудь значительного политического деятеля, которого бы Украина воспринимала как защитника ее национальных интересов.

Не было бы, может быть, надобности говорить о давней истории, если бы новая оказалась благородней. Но и советский период Украины отмечен такими страшными вехами, как искусственный голод тридцать третьего, унесший миллионы жизней, депортация невинных из Западной Украины, планомерная русификация республики, поставившая на грань вымирания язык и культуру сорокамиллионной нации. Чернобылем только закончилась преступная эпопея промышленного использования природных и сырьевых ресурсов Украины. А начало ее — легендарный Днепрогэс, за которым последовало безумное сосредоточение на украинском юге вредных производств, создание городов-монстров. Кривой Рог, Днепродзержинск, Днепропетровск, Запорожье, Мариуполь, Лисичанск и Донецк — это адреса беды, рассредоточенного по всей республике еще одного Чернобыля.

Многие десятилетия вся страна, вся страна без исключения, жила карпатской нефтью и донецким углем, криворожским металлом, никопольским марганцем, запорожским титаном и ферросплавами. Украина не щадила себя и не считалась с утратами. Сегодня из ее землеиспользования выведена за счет промышленного освоения территория, равная по площади Одесской области. Найдите ее на карте. Сопоставьте с сопредельными западными государствами. И, может, тогда вы получите наглядное представление, каковы размеры чаши украинского долготерпения.

Я говорю об этом потому, что уже на новом витке развития перестройки вдруг возник призыв спасаться всем в одиночку. Прыгала с медленно идущего поезда Литва и Эстония, Армения и Молдова. Безоговорочно заявила о приоритете своих национальных интересов над всеми прочими Россия. Выполняя свои договорные обязательства, Украина оказалась в положении наивного простофили. Она держала уровень поставок на 80 процентов, а получала менее 60...

Во время проведения референдума о сохранении Союза около 80 процентов жителей республики положительно ответили на вопрос о республиканском суверенитете. Это мнение примерно на 10 процентов превышает желание сохранить единый Союз. Уже этого достаточно было бы украинскому парламенту для того, чтобы во всю прыть включиться в войну законов, деклараций и демонстрацию амбиций. Между тем Украина сохраняла выдержку, а лидеры нашей младодемократии венчали лаврами всех, кто преуспевал в развале ненавистного Союза.

А политическая ситуация на Украине все годы перестройки оставалась более чем непростой. Она усугублялась экономическим кризисом, мелкими шажками в реформе. Но есть одно неоспоримое преимущество Украины перед многими районами страны: она счастливо избежала национальной вражды. На 40 миллионов украинцев в республике приходится около 10 миллионов некоренного населения, так называемого русскоязычного. Республика не встала, к счастью, на путь форсированной украинизации, не опустилась до дележа народа на своих и чужих. Если не считать единичных проявлений, то можно считать, что Украина достойно прошла испытание на политическую терпимость, не шарахнулась в зоологический антикоммунизм.

Я с интересом наблюдаю, как представители «Руха» в русифицированных южных городах легко и логично разрешают языковую проблему — не важно, на каком мы языке сегодня говорим, важно — что говорим. Будет политика возрождения украинского языка, будет и языковая среда.

Быть может, самое главное сегодня — не нарушить межнациональное спокойствие на Украине. Не посеять раздор. Я говорю об этом, зная, что кое-где появляются энтузиасты «спасать и защищать» русскоязычное население и его интересы. Не от реальной, а от мнимой будущей угрозы. Мы все это уже прошли в других очагах национальной напряженности. и помилуй нас Бог, повторить эту ошибку на Украине.

Время от времени политическая оппозиция распространяет на Украине листовки, где приводится сравнительный анализ — на каком месте республика в Европе по производству основных видов сырья и энергии. Получается, что ниже третьего Украина не опускается. И видя ее по соседству с Францией и Великобританией, возникает закономерный вопрос: не будут ли украинцы жить как англичане или французы, выйдя из Союза? И вправе ли Союз ее удерживать — хоть танками, хоть уговорами?

Конечно, возникает вопрос: а сможет ли Украина организовать свою экономику как самостоятельную? Если верить украинским специалистам и зарубежным экспертам, то из нынешних советских республик Украина наиболее готова к переходу на рыночные отношения, у нее высокая степень готовности к самостоятельному хозяйст-

«ДРУГОРЯДНІ» ФА

У центральній пресі після невдалої спроби державного перевороту почали нарешті з'являтися матеріали про Україну без нагнітання пристрастей і майже апокаліпсичних описів майбутніх кошмарів, пов'язаних з розпадом імперії. Одна з таких спокійних і розважливих спроб розібратися у тому, що відбувається на Україні — стаття Леоніда Капелюшного «Размышления об «украинском вопросе», надрукована в «Известиях» 3 вересня.

Автор, розмірковуючи над непростими історичними крутозламами України, все ж залишає відкритим питання про доцільність самовизначення України як держави, використовуючи «другорядні», як він сам пише, фактори. Справді, між Україною і Росією існують тисячі прив'язаностей і тисячі зв'язків. Їх ніхто не збирається руйнувати. Навпаки — тільки розвивати, поглиблювати. Демократична Україна — це не держава, обгороджена колючим дротом, наїжачена проти своїх сусідів гарматами

...НА,
...А

Фото Олександра КЛИМЕНКА і Віталія ЛЕЩИНСЬКОГО.

ТЯЖКО ЖИТИ В КОЛОНІЇ

Як хочеться бути вільним у вільній державі! Народ України заслуговує на це. А Союзний договір, спитаєте? Але ж яка розумна людина і справжній патріот може згодитись на нього? Це все одно, що зробити бика волом, він тягне, роб... усе, що йому нака... і за ...ого годують, тільки, щоб він і далі тягнув.

А взагалі, щоб остаточно не вимерти, народові потрібна абсолютна незалежність. Тільки тоді можна припинити руйнування природи України, бо стан її катастрофічний, та й самого народу також, що на межі вимирання.

...лава вільній ...раїні!

Ю. ТИМОШЕНКО.
Богородчани Івано-Франківської області.

НАШІ В МОС...

МОСКОВСЬКА україніка нараховує стільки ж століть, скільки й сама Москва. Проходячи повз пам'ятник Юр'єві Долгорукому, я вітаюся з ним, як із земляком. Захоплююся монументом Мініну й Пожарському на Красній площі і згадую, що то український скульптор Іван Мартос зобразив своїх двох синів, тобто українців. І з ними вітаюся, як із земляками. А коли походиш по старовинних московських цвинтарях та уважно придивишся, вчитаєшся і зрозумієш, що там лежить-спочиває сила-силенна нашого брата. Воно й на нових московських кладовищах повнісінько українських прізвищ, та тільки хто ж вони? Оця наша біда — необізнаність і байдужість — робить нас в'ючаками, рабами, сліпими, глухими і німими, хоч і пащекуватими.

Під Москвою лежить прах легендарного гетьмана Петра Дорошенка. Ми, члени товариства «Славутич», буваємо там, віддаємо шану великому синові нашого народу, возимо туди дорогих гостей з України. Ставимо питання про перенесення на рідну землю праху цієї історичної особи, як і праху Олександра Довженка з Новодівичого цвинтаря. Та часом не дає спокою думка: а чи збереглася б могила того ж Дорошенка, коли б вона знаходилась на Україні?

Питання московської україніки ще не досліджене, не вивчене й не систематизоване. Йому присвячували свої праці Микола та Дмитро Бантиш-Каменські, М. Грушевський, О. Пипін, М. Сумцов, М. Возняк та інші. Цікавою є праця Ол. Дорошкевича «Українська культура в двох столицях Росії». Та сучасникам вона майже невідома, оскільки, як у могильнику, переховувалась донедавна у спецсховах.

ОМИНАЮЧИ віддалені часи, побіжно погляньмо на період зразу після розпаду Київської Русі. Зокрема, київський митрополит Петро, родом з Волині, у другій половині XIII століття жив і працював у Москві; з 1389 року там же оселився київський митрополит Киприян, ставши митрополитом московським. Він відправляв церковні обряди, залишив дрібні твори і три послання з цінними інформаціями про церковний побут XIV—XV століть. Поховано Киприяна в Успенському соборі Кремля. 1484 року до Москви втік один з керівників боротьби українських феодалів проти литовського панування Ф. Бєльський, який породичався з московським великим князем і відіграв значну роль у політичному житті Московської держави.

У московському «Печатному дворі» з 1584 року працював український друкар і палітурник О. Радишевський, який 1606 року видав Євангелія, а 1610 — «Устав».

Київські вчені С. Яворський і Д. Туптало (Д. Ростовський) належали до нового грона українських діячів пера і слова, з їхніми іменами пов'язана наступна доба в історії московської освіти. Вони працювали не тільки на ниві духовної літератури, а й на замовлення царя чи патріарха укладали й перекладали різні освітні підручники й енциклопедичні збірники з географії, космографії та лексикони. Своєю діяльністю в Москві українські вчені зробили переворот у переконаннях місцевих властей і приватних людей, примиривши їх із західною наукою та своїм православ'ям.

У травні 1649 року московський цар листовно просив київського митрополита С. Косова прислати для перекладу Біблії випускників Києво-Могилянської академії Арсенія Сатановського і Дмитра Птицького. Замість Птицького, який згодом таки прибув до Москви, приїхав з Києва Єпіфаній Славинецький. Кількість оригінальних і перекладних творів одного лише Славинецького в Москві доходить до 150. Досить цінним є його «Латинослов'янський словар», який вони з А. Сатановським уклали ще в Києві, а переглянули й видали в Москві. Неординарним є і «Греко-слов'яно-латинський лексикон», де зафіксовано до семи тисяч слів. «Філологічний словник», виданий цими двома нашими подвижниками, пояснює церковні слова та їх уживання. Славинецький підготував ще «Буквар» 1657 року й написав педагогічні праці.

У другій половині XVII століття в Москві жив і працював вихованець Києво-Братської колегії, архітектор, художник і скульптор І. Зарудний, за проектом і під орудою якого збудована церква архангела Гавриїла в Москві — так звана вежа Меншикова. На доручення Петра І він наглядав за працею всіх художників та іконописців Росії. За посередництвом І. Зарудного російська архітектура перейняла українські форми й засоби. Щоправда, відомостей про це годі й шукати у будь-яких російських довідниках. Тоді ж у Москві працювали й українські гравери по міді М. Карновський і Г. Тепчегорський. Пізніше — митці різних жанрів: К. Клименко, А. Мокрицький, М. Глоба, І. Грабар, В. Татлін, О. Моравов, В. Поросний та багато, багато інших.

Той вплив, який мали українці на розвиток російської культури Москви, не на жарт стривожив місцеві, насамперед, церковні, консервативні кола, які почали жорстоко переслідувати українські книги, що їх чумаки возили до Москви на продаж, а також манеру українського співу та церковних звичаїв і проповідей, запроваджуваних по московських храмах українськими церковними діячами. З цього приводу мандрівник Павло Алепський писав: «Московити, не знаючи музики, співали наздогад; їм подобався низький, грубий і протяжний голос, що неприємно вражав слух; вони навіть докоряли за високоголосний спів та шпетили цим українців».

Київський церковний спів став відомим у Москві в першій половині XVII століття з проникненням туди вчених-українців Єпіфанія Славинецького, Арсенія Сатановського... Наприкінці 1651 року до Москви прибув київський співак Олександр Василів, пізніше — піп Іван Курбатів, а згодом і Федір Тернопільський. А в березні 1652 року сюди приїхала група співаків з дев'яти чоловік і зупинилася в монастирі Андрія Стратілата, що

й нині ...
чного ...
річки. ...
Москві ...
року в ...
нився ...
«вспева...

ВИ... ...
україн...
ролася ...
нього ...
Одначе ...
нучим. ...
наприк...
XIX ст...
сійсько...
раїнці...
ми ста...
дні пі...
ка поч...
російс...
дили ї...
ники у...
ня.

Вел...
льтурн...
Москві ...
письме...
сковсь...
ктором ...
їнець ...
пович) ...
Михай...
домо, ...
пісні, ...
мовиче...
отією ...
від яко...
науков...
лузь ...
клорис...
й наш...
культу...
про М...
не по...
то пре...
з часі...
І. Фра...
ли. А...
славіс...
менни...
давцем ...
ських ...
рії Ру...
москов...
торії ...
ких; п...
зокрем...
кі каз...
ті пис...
ненькі...
кохані...

Зуп...
Бодян...
показа...
пласт ...
ворено...
Р. Ти...
працю...
Педаго...
залиш...
праць, ...
постав...
літопи...
лежно...
сі Па...
року ...
го ун...
раинс...
ния», ...
же де...
Куций ...
видав ...
«Ужи...
тім — ...
тами ...
ської ...

У ...
Марке...
«Исто...
п'яти ...
торик, ...
та ет...
1858 ...
«Лето...
да Ки...
їнські ...
казки, ...
вник ...
1861 ...
росвіт...
велик...
ронив ...
годні ...
мати ...
вою.

...УКРАИНСКОМ ВОПРОСЕ»

...об этом потому, ...новом витке раз...ройки вдруг воз...спасаться всем в ...рыгала с мед...го поезда Литва ...Армения и Мол...ворочно заявила ...е своих нацио...ересов над все... Россия. Выпол...говорные обяза...раина оказалась ...к наивного про...а держала уро...к на 80 процен...ала менее 60...

...проведения ре...о сохранении Со...0 процентов жи...блики положите...и на вопрос о ...ском суверените...ние примерно на ...в превышает же...вить единый Со...о достаточно бы...инскому парла...того, чтобы во...ключиться в вой... деклараций и де... амбиций. Между ...а сохраняла вы...деры нашей мла...венчали лавра...о преуспевал в ...вистного Союза.

...еская ситуация ...все годы пере...валась более чем ...Она усугублялась ...им кризисом. ...жками в рефор... одно неоспори...цество Украины ...гими районами ...счастливо избе...альной вражды.

...ионов украинцев ...ке приходится ...ллионов некорен... так называе...зычного. Рес...стала, к счастью, ...сированной укра... опустилась до ...до на своих и ...не считать еди...влений, то можно считать, что Украина достойно прошла испытание на политическую терпимость, не шарахнулась в зоологический антикоммунизм.

Я с интересом наблюдаю, как представители «Руха» в русифицированных южных городах легко и логично разрешают языковую проблему — не важно, на каком мы языке сегодня говорим, важно — что говорим. Будет политика возрождения украинского языка, будет и языковая среда.

Быть может, самое главное сегодня — не нарушить межнациональное спокойствие на Украине. Не посеять раздор. Я говорю об этом, зная, что кое-где появляются энтузиасты «спасать и защищать» русскоязычное население и его интересы. Не от реальной, а от мнимой будущей угрозы. Мы все это уже прошли в других очагах национальной напряженности, и помилуй нас Бог, повторить эту ошибку на Украине.

Время от времени политическая оппозиция распространяет на Украине листовки, где приводится сравнительный анализ — на каком месте республика в Европе по производству основных видов сырья и энергии. Получается, что ниже третьего Украина не опускается. И видя ее по соседству с Францией и Великобританией, возникает закономерный вопрос: не будут ли украинцы жить как англичане или французы, выйдя из Союза? И вправе ли Союз ее удерживать — хоть танками, хоть уговорами?

Конечно, возникает вопрос: а сможет ли Украина организовать свою экономику как самостоятельную? Если верить украинским специалистам и зарубежным экспертам, то из нынешних советских республик Украина наиболее готова к переходу на рыночные отношения, у нее высокая степень готовности к самостоятельному хозяйствованию. И вроде бы налицо все ... за немедленное самоопределение, и декабря ждать нечего, и на очередной референдум тратиться не надо.

И все же...

Мы живем в странной стране. Наверное, это плохо, но в выборе решений мы руководствуемся не строгими расчетами, а библейской нравственностью, привязанностями и э...ями. М... не носим оби... пазухо... как камень, мы умеем отличить, где зло исходило от режима, а где от конкретного человека. У нас существуют тысячи привязанностей, тысячи незримых нитей между людьми, семьями, городами и народами, которые делают наше существование более полным. Как нам взвесить эти «второстепенные факторы»?

Миновал период, когда самая красноречивая декларация могла остановить ход исторического процесса. Взаимоотношения в будущем государстве должны давать его членам абсолютную гарантию на удовлетворение его национальных интересов.

Леонид КАПЕЛЮШНЫЙ.

«ДРУГОРЯДНІ» ФАКТОРИ

У центральній пресі після невдалої спроби державного перевороту почали нарешті з'являтися матеріали про Україну без нагнітання пристрастей і майже апокаліпсичних описів майбутніх кошмарів, пов'язаних з розпадом імперії. Одна з таких спокійних і розважливих спроб розібратися у тому, що відбувається на Україні — стаття Леоніда Капелюшного «Размышления об «украинском вопросе», надрукована в «Известиях» 3 вересня.

Автор, розмірковуючи над непростими історичними крутозламами України, все ж залишає відкритим питання про доцільність самовизначення України як держави, використовуючи «другорядні», як він сам пише, фактори. Справді, між Україною і Росією існують тисячі прив'язаностей і тисячі зв'язків. Їх ніхто не збирається руйнувати. Навпаки — тільки розвивати, поглиблювати. Демократична Україна — це не держава, обгороджена колючим дротом, наїжачена проти своїх сусідів гарматами і ракетами. Досвід міжєвропейської інтеграції показує, що незалежність і суверенітет держави сприяє нормальним міжнаціональним відносинам, розвиткові етносів і народностей.

І останнє: вітер перемін вдарив у вікна нашого дому, змів ще донедавна непереборні бар'єри. Ми вимиємо вікна нашого дому, повимітаємо кутки, полагодимо двері. Тепер все у нас вийде.

Наталя ДЗЮБЕНКО,
оглядач з питань історії України.

ГОЛОС України

НАШІ В МОСКВІ

Московська україніка нараховує стільки ж століть, скільки й сама Москва. Проходячи повз пам'ятник Юр'єві Долгорукому, я вітаюся з ним, як із земляком. Захоплююся монументом Мініну й Пожарському на Красній площі і згадую, що то український скульптор Іван Мартос зобразив своїх двох синів, тобто українців. І з ними вітаюся, як із земляками. А коли походиш по старовинних московських цвинтарях та уважно придивишся, вчитаєшся і зрозумієш, що там лежить-спочиває сила-силенна нашого брата. Воно й на нових московських кладовищах повнісінько українських прізвищ, та тільки хто ж вони? Оця наша біда — необізнаність і байдужість — робить нас в'ючаками, рабами, сліпими, глухими і німими, хоч і пащекуватими.

Під Москвою лежить прах легендарного гетьмана Петра Дорошенка. Ми, члени товариства «Славутич», буваємо там, віддаємо шану великому синові нашого народу, возимо туди дорогих гостей з України. Ставимо питання про перенесення на рідну землю праху цієї історичної особи, як і праху Олександра Довженка з Новодівичого цвинтаря. Та часом не дає спокою думка: а чи збереглася б могила того ж Дорошенка, коли б вона знаходилась на Україні?

Питання московської україніки ще не досліджене, не вивчене й не систематизоване. Йому присвячували свої праці Микола та Дмитро Бантиш-Каменські, М. Грушевський, О. Пипін, М. Сумцов, М. Возняк та інші. Цікавою є праця Ол. Дорошкевича «Українська культура в двох столицях Росії». Та сучасникам вона майже невідома, оскільки, як у могильнику, переховувалась донедавна у спецсховах.

Оминаючи віддалені часи, побіжно погляньмо на період зразу після розпаду Київської Русі. Зокрема, київський митрополит Петро, родом з Волині, у другій половині XIII століття жив і працював у Москві; з 1389 року там же оселився київський митрополит Кипріян, ставши митрополитом московським. Він відправляв церковні обряди, залишив дрібні твори і три послання з цінними інформаціями про церковний побут XIV—XV століть. Поховано Кипріяна в Успенському соборі Кремля. 1484 року до Москви втік один з керівників боротьби українських феодалів проти литовського панування Ф. Бєльський, який породичався з московським великим князем і відіграв значну роль у політичному житті Московської держави.

У московському «Печатному дворі» з 1584 року працював український друкар і палітурник О. Радишевський, який 1606 року видав Євангелія, а 1610 — «Устав».

Київські вчені С. Яворський і Д. Туптало (Д. Ростовський) належали до нового грона українських діячів пера і слова, з їхніми іменами пов'язана наступна доба в історії московської освіти. Вони працювали не тільки на ниві духовної літератури, а й на замовлення царя чи патріарха укладали й перекладали різні освітні підручники й енциклопедичні збірники з географії, космографії та лексикони. Своєю діяльністю в Москві українські вчені зробили переворот у переконаннях місцевих властей і приватних людей, примиривши їх із західною наукою та своїм православ'ям.

У травні 1649 року московський цар листовно просив київського митрополита С. Косова прислати для перекладу Біблії випускників Києво-Могилянської академії Арсенія Сатановського і Дмитра Птицького. Замість Птицького, який згодом таки прибув до Москви, приїхав з Києва Єпіфаній Славинецький. Кількість оригінальних і перекладних творів одного лише Славинецького в Москві доходить до 150. Досить цінним є його «Латино-слов'янський словар», який вони з А. Сатановським укладали ще в Києві, а переглянули й видали в Москві. Неординарним є і «Греко-слов'яно-латинський лексикон», де зафіксовано до семи тисяч слів. «Філологічний словник», виданий цими двома нашими подвижниками, пояснює церковні слова та їх уживання. Славинецький підготував ще «Буквар» 1657 року й написав педагогічні праці.

У другій половині XVII століття в Москві жив і працював вихованець Києво-Братської колегії, архітектор, художник і скульптор І. Зарудний, за проектом і під орудою якого збудована церква архангела Гавриїла в Москві — так звана вежа Меншикова. На доручення Петра І він наглядав за працею всіх художників та іконописців Росії. За посередництвом І. Зарудного російська архітектура перейняла українські форми й засоби. Щоправда, відомостей про це годі й шукати у будь-яких російських довідниках. Тоді ж у Москві працювали й українські гравери по міді М. Карновський і Г. Тепчегорський. Пізніше — митці різних жанрів: К. Клименко, А. Мокрицький, М. Глоба, І. Грабар, В. Татлін, О. Моравов, В. Поросний та багато, багато інших.

Той вплив, який мали українці на розвиток російської культури Москви, не на жарт стривожив місцеві, насамперед, церковні, консервативні кола, які почали жорстоко переслідувати українські книги, що їх чумаки возили до Москви на продаж, а також манеру українського співу та церковних звичаїв і проповідей, запроваджуваних по московських храмах українськими церковними діячами. З цього приводу мандрівник Павло Алепський писав: «Московити, не знаючи музики, співали наздогад; їм подобався низький, грубий і протяжний голос, що неприємно вражав слух; вони навіть докоряли за високоголосний спів та шпетили цим українців».

Київський церковний спів став відомим у Москві в першій половині XVII століття з проникненням туди вчених-українців Єпіфанія Славинецького, Арсенія Сатановського... Наприкінці 1651 року до Москви прибув київський співак Олександр Василів, пізніше — піп Іван Курбатів, а згодом і Федір Тернопільський. А в березні 1652 року сюди приїхала група співаків з дев'яти чоловік і зупинилася в монастирі Андрія Стратілата, що й нині стоїть поблизу Нескучного саду на березі Москва-річки. Цей хор залишився в Москві назавжди. А 1666 року в царському хорі опинився новий київський «вспевак» Іван Календа.

Виходила дивна ситуація: Москва охоче запрошувала на службу українців, тільки рішуче боролася проти будь-якого їхнього національного впливу. Одначе той вплив був неминучим. Це сприяло тому, що наприкінці XVIII — початку XIX століття ставлення російської інтелігенції до українців потеплішало. Модними стали українські народні пісні, українська тематика почала входити в твори російської літератури, і вводили її насамперед письменники українського походження.

Величезну наукову і культурно-освітню роботу в Москві проводили українські письменники, професори Московського університету, ректором якого був тоді українець А. Антонський (Прокопович), Осип Бодянський та Михайло Максимович. Як відомо, українські народні пісні, вперше видані Максимовичем у Москві, стали отією відправною точкою, від якої відштовхнулася ціла наукова українознавча галузь — етнографія та фольклористика. А разом з нею й наша література, наука й культура взагалі. Та коли про Максимовича сьогоднішнє покоління ще щось чуло, то про Осипа Бодянського з часів М. Драгоманова та І. Франка ми злочинно забули. А він був філологом-славістом, істориком, письменником, дослідником і видавцем стародавніх слов'янських праць, зокрема «Історії Русі», був секретарем московського товариства історії і древностей російських; писав поетичні твори і, зокрема, «Наські українські казки», до яких у присвяті писав: «Матері моїй рідненькій, неньці старенькій, коханій, любій Україні».

Зупинився на творчості О. Бодянського лише тому, щоб показати, який то багатий пласт нашої духовності витворено в Москві. Наприклад, Р. Тимповський з 1815 року працював тут директором Педагогічного інституту і залишив чимало наукових праць. Він перший критично поставився до Несторового літопису. А невтомний і належно не оцінений нами досі Пантелеймон Куліш 1847 року в друкарні Московського університету видав «Украинские народные предания», опублікувавши майже дев'яносто оповідань. М. Куций (Гатцук) 1857 року видав у Москві альманах «Ужинок рідного поля», потім — збірник пісень з нотами «Дев'ять струн української бандури».

У 1842—1843 роках М. Маркевич видав у Москві «Историю Малороссии» в п'яти томах. Український історик, письменник, археолог та етнограф М. Закревський 1858 року опублікував тут «Летопись и описание города Киева». Він збирав українські народні пісні й приказки, склав детальний словник ідіом і все це видав 1861 року під назвою «Старосвітський бандурист». З великим темпераментом боронив цей забутий нами сьогодні діяч право українців мати літературу рідною мовою. 1874 року В. Маслов (Маслій) у Москві видав першу біографію Т. Шевченка, з яким там зустрічався 1859 року. В свою чергу Тарас Григорович неодноразово зупинявся у Москві, спілкувався не тільки з російськими, а й з українськими культурно-освітніми діячами. Такими як О. Бодянський, М. Максимович, Ф. Корш та іншими.

Музичне та вокально-театральне українське мистецтво прийшло в Москву з церковним співом, з хорами, співаки для яких набирались на Україні. І керували цими хорами, як правило, українські диригенти й композитори. Одним з таких композиторів XVIII століття в Москві був М. Ділецький. У XIX столітті в Москві організував хорову капелу український композитор А. Ведель. Пізніше сюди прийшли такі визначні актори українського походження: Зоя Лодій, М. Щепкін, С. Гулак-Артемовський, І. Алчевський, М. Донець, М. Дейша-Сіоницька, П. Цесевич, В. Дірковський, музикознавець К. Квітка, а також композитори Г. Алчевський, Б. Підгорецький, П. Сениця; першу скрипку у Великому театрі грав І. Непом'ящий.

Справжнім розквітом українського національного руху в Москві можна вважати часи після революції в Росії 1905 року та перед жовтневими подіями 1917 року. Тоді на Україні сваволила столипінська реакція, внаслідок чого інтелігенція змушена була втікати від переслідувань у Росію й, зокрема, до Москви. Саме тут, у 1909 році заходами І. Алчевського, М. Донця, І. Непом'ящого, Ф. Корша та інших було зорганізовано український музично-драматичний гурток «Кобзар», який 1911 року широко відзначив 50-річчя з дня смерті Т. Шевченка. У діяльності гуртка брали участь М. Лисенко, видатні актори Товариства М. Садовського та інші. З 1912 по 1917 рік у Москві виходив щомісячний науково-літературний журнал «Украинская жизнь», який знайомив російську громадськість з проблемами України. Фактичним редактором часопису був С. Петлюра. У роботі журналу брали участь: М. Сумцов, А. Кримський, В. Винниченко, Д. Донцов та інші. З 1916 року по 1917 рік виходив ще один українознавчий тижневик «Промінь», серед співпрацівників якого були: О. Лотоцький, О. Олесь, О. Саліковський, Л. Абрамович, В. Винниченко, М. Грушевський, С. Єфремов, Д. Дорошенко, П. Стебницький, П. Тичина, М. Філянський, Г. Чуприна. Тоді ж у Москві діяло Товариство українських поступовців (ТУП), організоване 1908 року.

У роки хрущовської відлиги україністичний рух у Москві буквально вибухнув. Студенти збиралися на вечірки, відзначали шевченківські свята, читали крамольні для того часу твори і праці Василя Симоненка, Ліни Костенко, Івана Дзюби, Валентина Мороза, Миколи Холодного та інших. Брежнєвсько-сусловські агенти все це враз пошматували, розпорошили, кожну людину поставили під невсипущий погляд спецслужб.

І лише за часів гласності й перебудови 1988 року заходами таких ентузіастів, як А. Сірий, О. Іванченко, В. Любань, С. Гнідина, І. Мовчан, автора цих рядків та інших створено й діє українське товариство «Славутич», головою якого є космонавт П. Попович.

Іван ШИШОВ.

Москва.

ПИТАННЯ МОСКОВСЬКОЇ УКРАЇНІКИ ЩЕ НЕ ДОСЛІДЖЕНЕ, НЕ ВИВЧЕНЕ Й НЕ СИСТЕМАТИЗОВАНЕ. ЙОМУ ПРИСВЯЧУВАЛИ СВОЇ ПРАЦІ МИКОЛА ТА ДМИТРО БАНТИШ-КАМЕНСЬКІ, М. ГРУШЕВСЬКИЙ, О. ПИПІН, М. СУМЦОВ, М. ВОЗНЯК ТА ІНШІ. ЦІКАВОЮ Є ПРАЦЯ Ол. ДОРОШКЕВИЧА «УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА В ДВОХ СТОЛИЦЯХ РОСІЇ», ВИДАНА В КИЄВІ 1945 РОКУ. ТА СУЧАСНИКАМ ВОНА МАЙЖЕ НЕВІДОМА, ОСКІЛЬКИ, ЯК У МОГИЛЬНИКУ, ПЕРЕХОВУВАЛАСЬ ДОНЕДАВНА У СПЕЦСХОВАХ.

ТОЙ ВПЛИВ, ЯКИЙ МАЛИ УКРАЇНЦІ НА РОЗВИТОК РОСІЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МОСКВИ, НЕ НА ЖАРТ СТРИВОЖИВ МІСЦЕВІ, НАСАМПЕРЕД ЦЕРКОВНІ КОНСЕРВАТИВНІ КОЛА, ЯКІ ПОЧАЛИ ЖОРСТОКО ПЕРЕСЛІДУВАТИ УКРАЇНСЬКІ КНИГИ, ЩО ЇХ ЧУМАКИ ВОЗИЛИ ДО МОСКВИ НА ПРОДАЖ, А ТАКОЖ МАНЕРУ УКРАЇНСЬКОГО СПІВУ ТА ЦЕРКОВНИХ ЗВИЧАЇВ І ПРОПОВІДЕЙ, ЗАПРОВАДЖУВАНИХ ПО МОСКОВСЬКИХ ХРАМАХ УКРАЇНСЬКИМИ ЦЕРКОВНИМИ ДІЯЧАМИ.

...ЖКО ...ИТИ ...ОЛОНІЇ

...ться бути вільній державі! ...раїни заслуго... А Союзний ...итаєте? Але ж ...на людина і ...патріот може ...на нього? Це ...що зробити ..., він тягне, ... йому на... ...ій, ...об він і ...

...і, щоб оста... ...смерті, наро... ...ібна абсолют... ...кість. Тільки ...на припинити ...и природи Ук... ...стан її катаст... ...та й самого ...кож, що на ...країна. ...льній ...раїні!

...ОШЕНКО.
...чани
...Франківської

...роде бы нали... ...ы за немед... ...ределение, и ...ать нечего, и на ...референдум тра...

...в странной стра... ...это плохо, но ...шений мы руко... ...не строгими рас... ...блейской нравст... ...привязанностями ...носим ... камень, ...где зло ...режима, а где ...го человека. У ...тысячи при... ...тысячи незри... ...между людьми. ...родами и народа... ...делают наше су... ...более полным. ...есить эти «второ... ...факторы»? ...период, когда са... ...речивая деклара... ...становить ход ис... ...процесса. Взаи... ...в будущем го... ...олжны давать его ...лютную гарантию ...рение его нацио... ...тересов.

Леонид ...ПЕЛЮШНЫЙ.

...ТОРИ

...досвід міжєвропей... ...ації показує, що ...і суверенітет дер... ...нормальним між... ...відносинам, роз... ...сів і народностей. ...вітер перемін вда... ...нашого дому, змів ...на непереборні ба... ...ємо вікна нашо... ...вимітаємо кутки, ...двері. Тепер все у ...

...я ДЗЮБЕНКО, ...питань історії

Остання богиня

ВОНА ПОГРОЖУВАЛА У ПОНЕДІЛОК УРАНЦІ ВЛАШТУВАТИ ПРЕС-КОНФЕРЕНЦІЮ І РОЗПОВІСТИ, ЯК КЕННЕДІ ПОВОДЯТЬСЯ З НЕЮ. БОББІ БУВ МЕРТВОТНО-БЛІДИМ І ПРОСИВ ДАТИ ЇМ СПОКІЙ. БІЛЬШЕ НІЯКИХ ТЕЛЕФОННИХ ДЗВІНКІВ, ЛИСТІВ АБО ПОЕМ. ВОНИ НЕ ХОТІЛИ МАТИ З НЕЮ СПРАВУ.

У ТРИДЦЯТЬ СІМ РОКІВ МЕРІЛІН СТАЛА ЛЕГЕНДОЮ. ВПРОДОВЖ БАГАТЬОХ РОКІВ ЇЇ ПЕРЕДЧАСНА СМЕРТЬ ЗАЛИШАЄТЬСЯ ЗАГАДКОЮ. ЧИ ВБИЛА ВОНА СЕБЕ ВИПАДКОВО АБО Ж УМИСНО? ЧИ ТО ВОНА БУЛА ВБИТА МАФІЄЮ, ДЖІММІ ГОФФОЮ, ЦРУ, БОББІ КЕННЕДІ АБО Ж УСІМА РАЗОМ? ЧАС І НАСТУПНА ЗАГИБЕЛЬ БЛИЗЬКИХ ЇЙ ЛЮДЕЙ ЛИШЕ УСКЛАДНИЛИ ТАЄМНИЦЮ.

ПРЕЗИДЕНТ США Джон Кеннеді мав бездоганну репутацію. Американська громадська думка, така педантична щодо подружніх чеснот своїх керівників, нічого не знала про пригоди Д. Кеннеді. На його інтимне життя в роки президентства було накладено табу як американською, так і світовою пресою. Але через дванадцять років після смерті президента почали з'являтися жінки, що розповідали про свої зв'язки з покійним президентом, ціла галерея жінок: від секретарок до кіноактрис-початківців, від стюардес до респектабельних дам. Але, звичайно, найблискучішою в цьому переліку була Мерілін Монро, про яку преса часто писала, як про «останню богиню». Кеннеді зблизився з нею у 1957 році, а до цього він слідкував за її кар'єрою. В 1953 році, вже одружившись з Джекі — Жаклін Був'є, він запросив Мерілін до свого службового приміщення сенатора від штату Вашингтон. Запрошення було відхилено, але «золотий «бой» американської політики» так легко не здавався. У жовтні 1954 року Кеннеді поклали в нью-йоркський госпіталь «Корнелл» для операції на хребті. Змалку біль у спині завдавав йому страждань. Коли Лангдон Мервін, один із помічників, завітав до свого патрона в госпіталь, то був здивований, побачивши над його ліжком величезну барвисту афішу із зображенням чарівної Мерілін Монро. «На ній були дуже короткі шорти і пуловер, який щільно облягав тіло», — згадує Мервін. Наприкінці 1957 року Кеннеді відвідав свою сестру та її чоловіка на їхній розкішній віллі на березі моря в місті Санта-Моніка.

Пітер Лоуфорд, елегантний англійський актор, який підписав королівський контракт з «Метро Голдвін Мейєр», часто влаштовував прийоми, які відвідував Кеннеді, коли бував на західному узбережжі країни. На одному з цих прийомів майбутній президент і зустрівся з Мерілін.

«Наскільки я знаю, розповідав Пітер Лоуфорд, — того дня не було близькості. Вони говорили про політику, і Джон задавав запитання, що стосувалися кіно. Його батько, Джо Кеннеді, був магнатом кінематографічної промисловості, і з дитинства вабили Джона фільми та актори. Ні про що інше вони не говорили. Ні він, ні вона не знали ще, що ця зустріч відіграє таку важливу роль в їхньому житті. Шлюб Мерілін з драматургом Артуром Міллером уже тривав рік, але от-от мав розірватись. Актриса зустрілася з боксером Джо Ді Марджіо. Та й шлюб Джона з Джекі ніколи не був бездоганним. Після першої зустрічі відбулася через три тижні друга. Але їхні взаємини стали більш близькими тільки через вісімнадцять місяців, у 1959 році. Джон Кеннеді відвідав Френка Сінатру в Палм-Спрінгсі, щоб провести там кілька днів. Момент був сприятливим. Мерілін щойно знялася у фільмі «Ті, хто віддає перевагу теплу», і критики захоплено відзначали її гру, а Джон Кеннеді вирішив виставити свою кандидатуру на президентських виборах. Помічники і радники Кеннеді були занепокоєні, дізнавшись, що за його розпорядженням Мерілін буде присутньою на з'їзді демократів у 1960 році в Лос-Анджелесі. Тим більше, що Джекі залишалася у фамільному будинку Хаянніс-Порт у Массачусетсі. Хоч підтримка знаменитостей могла стати відчутним козирем для політичного діяча, але присутність на з'їзді Мерілін загрожувала скандалом. Ніхто в Америці не обере президентом того, хто зраджує свою дружину. Очевидно, Джон Кеннеді примирився з небезпекою. Події розгорталися так. Побністю розпався не тільки шлюб Мерілін з письменником Артуром Міллером, але і роман її з Івом Монтаном, що здійняв багато галасу, — він був її партнером у фільмі «Мільярдер». Кінець цієї ідилії глибоко вразив Мерілін, коли французький актор повернувся до своєї дружини — Сімони Сіньоре. За словами Пітера Лоуфорда, Мерілін втомилася від цих промахів і сподівалася тепер на щось більше, аніж інтрижка.

«Джон і Мерілін підходили одне до одного, — розповідає Лоуфорд. — Вони обоє випромінювали чарування і мали неабияке почуття гумору. Того вечора Мерілін щиро визнала, що «досягнення» Джона було «дуже демократичним» і «дуже проникливим», і вона вимовила таку фразу: «Гадаю, що допомогла його хворій спині».

«Мерілін була у захваті від нього, — розповідає П. Лоуфорд. — Спочатку з її боку то була примха, але потім вона справді закохалася в Джона Кеннеді. Крім того, вона переживала період депресії, вживала снотворне, призвичаїлася до алкоголю. Вона лікувалася в психіатричній клініці Пейн Уітні в Нью-Йорку. В такому стані вона закохалася в нього або переконувала себе, що закохана. Крім своїх телефонних дзвінків у Білий дім, вона почала писати Джону, посилати йому любовні поеми. Одного разу на початку 1962 року вона подзвонила в Білий дім Джекі і повідомила суперницю про свої бажання вийти заміж за президента».

Як згодом розповідала Мерілін, Джекі аж ніяк не була схвильована цим телефонним дзвінком або принаймні не подала виду. Джекі серйозно і виважено відповіла їй, що готова на розрив: мовляв, розвелася б, і Мерілін могла б вийти заміж за Джона, але тоді вона повинна оселитися в Білому домі і відразу ж узяти на себе тяготи та обов'язок першої леді. Якщо Мерілін до цього не готова, то їй краще відмовитися від свого наміру. Мерілін так була засмучена іронічною реплікою Джекі, що поклала трубку і гірко заплакала. Джон і Мерілін зустрілися на уїк-енді 24—26 березня 1962 року у Бінга Кросбі в Палм-Спрінгсі, у той час як Джекі та її сестра княгиня Лі Радзівілл здійснювали напівофіційну подорож по Індії та Пакистану. Потім коханці зустрілися 19 травня, за два дні до сорокап'ятиріччя Кеннеді, на доброчинному святі у присутності 15 тисяч ентузіастів-демократів у «Медісон-сквер Гарден» у Нью-Йорку. Джекі знову не було на цьому святі, але серед тих, хто вшанував президента своєю присутністю, були Елла Фіцджеральд, Пеггі Лі і Марія Каллас. Мерілін відібрала у них пальму першості незабутнім виконанням пісень «Спасибі за пам'ять» і «Щасливого дня народження, містер президент».

Згодом того ж вечора Мерілін з'явилася на прийомі, влаштованому Артуром Крімом, президентом Спілки акторів, і провела багато годин віч-на-віч в «Карлейлі» з героєм дня. Це була їхня остання зустріч. Брат Джона — Боббі, Роберт Кеннеді, і директор ФБР Едгар Гувер сповістили президента, що будинок Лоуфорда в Санта-Моніці, можливо, прослуховується мафією і що вона зафіксувала, принаймні, одне побачення з Мерілін. Джон Кеннеді відразу ж вирішив піти на розрив будь-яких стосунків з Мерілін.

«Мерілін добре усвідомлювала, що це кінець, але не могла примиритися з цим, — розповідає Пітер Лоуфорд. — Вона почала писати патетичних, відчайдушних листів Джону і продовжувала йому дзвонити. Вона погрожувала розповісти журналістам про їхню історію. Справа скінчилася тим, що президент послав свого брата, аби її заспокоїти».

«Боббі вже знав її. Він намагався пояснити їй, що президент був дуже зайнятий, що керувати країною — надзвичайно важкий обов'язок, що Джон дуже до неї прив'язаний, але він одружений і залишити помешкання, яке називається Білим домом, неможливо! Вона повинна припинити надокучувати президентові.

Мерілін прийняла його погано. Боббі співчував їй. Вони зустрілися наступного дня знову».

Ті, хто був у курсі дедалі зростаючої близькості Мерілін і Боббі, були здивовані швидкістю, з якою вона переключилася зі старшого брата на молодшого.

Схильність Мерілін до фантазій пояснювалась великою мірою її зловживанням медикаментами та алкоголем. З цієї причини фірма «XX вік Фокс» зважила за доцільне відібрати роль в її останньому фільмі з попередньою назвою «Це лусне».

«Дуже часто вона була такою схвильованою, що неправильно вимовляла текст, — розповідав Лоуфорд. — Уночі вона не могла спати. Я радив їй змінити спосіб життя, отямитись, якщо вона хоче врятувати кар'єру.

Але Мерілін не могла зупинитися. Боббі поступово віддалявся, як це зробив і Джон. «Вони з усіма так поводяться, — говорила Мерілін. — Вони всіх використовують, а потім викидають, як старі шкарпетки».

Одного разу в липні актриса залишилася на ніч у Лоуфордів. Пітер рано-вранці побачив, як на балконі вона у халаті пильно вдивлялася згори у плавальний басейн. Лоуфорд підійшов до неї: «Чи ти здорова?» Сльози текли по її обличчю. Він повів її в кімнату, приготував сніданок. Упродовж кількох годин подружжя заспокоювало її. Мерілін була страшенно пригнічена, говорила, що вважає себе потворою, нікому не потрібною, ошуканою братами Кеннеді.

На уїк-енді 3 серпня 1962 року Мерілін дізналася, що Боббі Кеннеді, його дружина та їхні діти перебували у батьків поблизу Сан-Франціско. Вона розшукала номер телефону, зв'язалася з Боббі, благаючи його приїхати до неї у Брентвуд. Він неохоче погодився і наступного ранку прилетів вертольотом в Лос-Анджелес. Боббі прибув до неї з Пітером о другій годині дня.

«Між ними відбулася розмова на підвищених нотах, — розповідав Лоуфорд. — Мерілін дедалі більше впадала в істерику. У нападі гніву вона погрожувала у понеділок уранці влаштувати пресконференцію і розповісти, як Кеннеді поводяться з нею. Боббі був мертвотно-блідим і просив дати їм спокій. Більше ніяких телефонних дзвінків, листів або поем. Вони не хотіли мати з нею справу».

Те, що потім сталося — це вже здогадки. Найбільш вірогідне джерело, очевидно, свідчення старого актора Теда Джордана, який до кінця залишався другом Мерілін. Вона подзвонила Джордану ввечері 4 серпня. Здавалася байдужою, поки розповідала йому про події дня. Вона говорила, що Лоуфорд, покинувши її разом з Боббі, потім запросив її на китайський обід і покер з деякими своїми друзями. Щоб переконати її, Пітер сказав, що Боббі також бажає, щоб вона прийшла. Мерілін, очевидно, погодилась. Але доктор Грінсон зробив їй укол, і вона прийняла болезаспокійливі ліки. «Напевне, вона багато випила», — зробив висновок Джордан. Через деякий час, після розмови з ним, Мерілін викликала Лоуфорда і вимовила свої знамениті прощальні слова: «Скажи до побачення, скажи до побачення президенту, скажи до побачення собі, бо ти хоробра людина».

Через кілька годин вона була мертвою. У тридцять сім років вона стала легендою. Впродовж багатьох років її передчасна смерть залишається загадкою. Чи вбила вона себе випадково або ж умисно? Чи то вона була вбита мафією, Джіммі Гоффою, ЦРУ, Боббі Кеннеді або ж усіма разом? Час і наступна загибель близьких їй людей лише ускладнили таємницю. З усіх Кеннеді тільки Джекі погодилася дати коментар. Вона сказала просто: «Мерілін Монро назавжди залишиться живою».

Із французького журналу «Парі-матч».

«ЛЕБЕДИНЕ ОЗЕРО» БЕЗ ОДЕТТИ?

Сьогодні, 6 вересня, Державний академічний театр опери і балету України імені Тараса Шевченка відкриває 124-й сезон. Чим живе трупа, чи зможуть шевченківці й надалі втримати марку престижності і високопрофесійності, вистояти в глибокій кризі, яка охопила наше мистецтво?

Про це розмова з головним балетмейстером театру Віктором ЛИТВИНОВИМ.

— Вікторе Володимировичу, з яким настроєм вступає театр у новий сезон?

— У новий сезон з новими проблемами. Насамперед, це економічні, юридичні вади в структурі балетного колективу. Артист балету приходить у трупу і танцює в ній до пенсії, незалежно від того, як зростає його майстерність, як він працює, що являтиме собою через десять років. А в усьому світі танцівники можуть вільно переходити з одного театру в інший і працюють доти, доки дозволяють здоров'я і творча форма.

У нашому театрі 135 акторів балету. Якби провести скорочення штатів, багато з них не змогли б улаштуватися навіть у балет оперети. Їх би не взяли через профнепридатність. А в столичному оперному, бачте, їх терпять.

— Нині театри змушені перебувати в постійному пошуку, аби заповнити спорожнілі зали. В оперному ж практично не буває вільних місць, насамперед завдяки іноземцям і гостям міста. Але на афішах роками одні й ті ж вистави, тож, певно, проблема репертуару є найпекучішою?

— За останні два роки «Попелюшка» була фактично єдиною прем'єрою, яка викликала неоднозначні відгуки. Поновлено «Спартака», «Дон Кіхота», «Сплячу красуню». Актори, і насамперед, глядачі потребують класичного репертуару, а він великий — деякі вистави йдуть раз на два місяці. Рівень кожного театру — чи то Гранд-Опера, чи то Ковентгарден, чи то Метрополітен, чи то київський — вимірюється класикою. Хоча мені, як постановнику, звісно, цікавіше ставити нові вистави.

— Ви вже налагодили багато творчих контактів із зарубіжними театрами, а що заважає запросити талановитого, самобутнього балетмейстера, познайомити українського глядача зі світовою сучасною класикою — Бежаром, Баланчиним?

— Коли я чотири роки тому очолив балетну трупу, на художній раді запропонував поставити в театрі Баланчина. Але і репетитори, і деякі артисти заперечили. Мовляв, ця вистава дуже стара, адже поставлена в 1937 році.

— А хіба краще роками «крутити» старі вистави, доведені майже до автоматизму?

— Ми вже заробили достатньо коштів, валюти, щоб запросити неординарного хореографа. Але в театрі є і другий балетмейстер, і юридично я не маю права нікого запрошувати, тому що він не виконує свою норму. Структура колективу сьогодні не відповідає творчим, організаційним, економічним потребам. Її треба змінювати.

На гастролі їде 60-65 артистів, більше не потрібно. Протягом одного-двох місяців вони танцюють майже щодня, одержують кращу, ніж дома, платню і з задоволенням працюють. А я не маю можливості заплатити за хорошу роботу, як і не маю права звільнити за погану.

— Коли з'явилася можливість підписати контракт за кордоном, артисти не стали довго чекати. Їх можна зрозуміти, адже перед ними заманливі перспективи — творчі і матеріальні. Вас, як головного балетмейстера, не лякає, що скоро порозбігаються всі провідні солісти?

— Я так не думаю. Артисти не подають заяв про звільнення, вони хочуть цікаво попрацювати рік-два. Немає нічого ненормального в тому, що їдуть за кордон. Проблема в іншому: якби театр мав можливість сам запросити на роботу солістів з інших театрів, якби замість 135 танцівників працювало 80, але справді закоханих у балет, якби замість десяти репетиторів було хай би троє, але однодумців. Доки не впроваджено контрактну систему, працюємо із зв'язаними руками. Окрім того, житлова проблема — як запрошувати людину, коли не можемо забезпечити навіть тимчасовою квартирою? Театр не може зустріти запрошеного танцівника, як в усьому цивілізованому світі: ось вам контракт на рік, ось платня, ось що ви робитимете, а ось ключі від квартири, де житимете.

— І все ж повернімося до проблеми репертуару. Чи принесе новий сезон довгождані прем'єри?

— Восени приступаємо до роботи над балетом Є. Станковича «Ніч перед Різдвом» за мотивами повістей Гоголя.

Музика дуже складна і проблемна для хореографії, але Станкович — це ж композитор світового рівня. Лібретто написали разом з О. Бєлінським, автором фільму-балету «Галатея». Як для столичного театру в нас дуже мало національних балетів. «Лісову пісню» вдалося відновити лише завдяки... японцям, які уклали договір на її зйомку.

— Певно, не припиниться і процес відновлення забутих вистав?

— Скоро глядачі зможуть знову зачаровуватися невмирущою силою кохання Ферхада і Ширін у поетичній «Легенді про любов» А. Мелікова. Цей балет, на мій погляд, краща робота А. Шекери. Крім хореографічних красот у ньому були ще й вражаючі декорації. А тепер проблема декорацій і костюмів дуже болюча: майстерні замалі, робітники заробляють мізер, тому абсолютно не зацікавлені вчасно пошити.

— Раніше в театрі практикувалися творчі вечори одного виконавця — Л. Сморгачової, Т. Таякіної, Р. Хилько. Молоді виконавці сьогодні теж змогли б посилити концертну програму.

— Молодь також прагне виступати більше «там», ніж у себе вдома. Крім того, знову палиця на два кінці — з одного боку, дуже цікаво, а з другого, — скажімо, Сморгачова робила творчий вечір за свій рахунок, особисто платила гроші балетмейстеру за постановку номерів, і вона повна їх власниця. А тепер, коли вона від'їхала до Югославії, ніхто не має права танцювати її номери.

— Отже, напрошуються знову сумні висновки і українському глядачеві зможемо порадити лише довірливо чекати «кращих часів»?

— Якщо вдасться провести заплановані економічні зміни і вистави проходитимуть на значно вищому рівні — це теж завоювання.

— А як збираєтеся підвищувати рівень?

— Це вже секрет. Безумовно, зацікавити артиста матеріально. Адже сьогодні незалежно від кількості виступів — чи раз на місяць, чи майже щовистави — одержуєш однакові гроші.

— А яка сьогодні зарплата провідного соліста балету?

— Було 400 карбованців, нині — 600. Але це народні артисти, яких одиниці. А солісти (не кордебалет) одержували 200, а тепер — 300 карбованців.

— Не хотілося закінчувати нашу розмову на песимістичній ноті. Бо є, мабуть, і маленькі радощі...

— На гастролях театр завжди має набагато кращий вигляд. Артисти дуже стомлюються, але й задоволені роботою, прийомом. У травні—червні під час турне по Північній Америці одна з газет в Оттаві назвала київську трупу кращим балетним колективом сезону. Невдовзі плануємо поїздку до Мюнхена, де ще не виступали київські танцюристи. Треба ж працювати на авторитет українського балету!

Бесіду вела Юліана ШЕВЧУК.

* * *

На фото: артистка Тетяна Білецька танцює Мавку в балеті М. Скорульського «Лісова пісня».

СЕРЕД ЕЛІТИ НЕ РОЗГУБИЛИСЬ

З XXXIX міжнародного конкурсу імені Гвідо Д'Ареццо (Італія) повернувся Закарпатський камерний хор «Кантус». Запрошення до участі в ньому закарпатці одержали після минулорічного призового виступу на одному з найпрестижніших європейських конкурсів — імені Бели Бартока в Дебрецені (Угорщина).

— Конкурсна програма виявилась досить складною, — сказав керівник «Кантуса» Еміл Сокач. — До того ж одночасно з виконанням суто класичних творів обов'язковою була участь у фольклорному фестивалі. До слова, глядачі дуже тепло прийняли нашу українську пісню.

«Кантус» не розгубився серед музичної еліти. І вибором у своїй категорії почесне четверте місце. Тепер колектив готується до урочистої меси, яка відбудеться незабаром в Ужгороді з нагоди двохсотріччя з дня смерті Моцарта.

Микола СТЕПАНОВ.
Ужгород.

СХВАЛЬНА РЕЦЕНЗІЯ

У травневому номері українського журналу «Сучасність» (США) вміщена рецензія Віри Качмарської на збірку «Вісімдесятники: антологія нової української поезії». Збірку упорядкував киянин Ігор Римарук, передмову до неї написав інший киянин — Микола Рябчук, а видав її минулого року в Едмонтоні Канадський інститут українських студій.

Зазначивши, що антологія охоплює різні покоління українських поетів, які народилися в шістдесятих, п'ятдесятих, сорокових і в кінці тридцятих років, але силою політичних обставин на Україні дебютують одночасно, рецензентка наголошує на тому, що «самою своєю назвою збірка нав'язує до старшого покоління українських поетів-шістдесятників, які були тими першими паростками весни за часів відлиги хрущовського періоду».

Підсумовуючи свої думки з приводу збірки, авторка рецензії пише: «Антологія заслуговує на широкий розголос і на широке — міжнародне — коло читачів... Таке видання повинно завоювати свого читача та переконати, що творчі та духовні сили на Україні сильні і варті уваги». В цьому контексті рецензентка виявляє радість з приводу наміру КІУС видати антологію англійською мовою, а також висловлює думку про те, що варто було б знайти меценатів, які б фінансували друге видання україномовної збірки, призначеної для розповсюдження в республіці.

Прес-служба товариства «Україна».

ВІД «ЗОРІ» — ДО «ЗОРІ»

Футбол

Єдиний чемпіон Союзу, який нині грає у другій лізі — луганська «Зоря». Злет на початку семидесятих був коротким і яскравим. Падіння — довгим і болісним. Останні два-три роки команда вперто пробує повернутися у вищий клас, однак, щоразу бракує буквально кількох очок для перемоги в буферній зоні. І цього сезону луганчани балансують на верхніх щаблях турнірної таблиці. Чи буде вдалою чергова спроба?

— То дві великі різниці — потуги вчорашні і лідерство сьогоднішнє, — одразу розставив акценти головний тренер команди Анатолій Куксов. (Болільники зі стажем, мабуть, пам'ятають півзахисника того «золотого» складу «Зорі» — 72 і збірної країни). З різних причин пішли з команди 6 провідних гравців. І може воно й на краще, раз не буває лиха без добра, шанс одержала молодь — 18—19-річні хлопці. І заграли так, що спантеличили не тільки суперників, які нас і до уваги не брали, а й власних тренерів. По духу, ставленню до тренувань і віддачі на полі я давно не бачив нічого подібного. Хіба тільки в тій «Зорі», де сам грав... Обіграти нас важко будь-якій команді.

— **Болільники, відомо, краще за тренерів знають, як зробити команду непереможною. І однією з причин попередніх провалів на фініші вважають неадекватні стимули, які, подейкують, у «Зорі» мало поступаються преміальним для лідерів вищої ліги. Отож є підозра, що кістяк команди, з яким ви розпрощалися, не ставив перед собою високих спортивних цілей. То може, вони і гальмували старання честолюбивої молоді?**

— Хто ж заперечуватиме матеріальні мотиви? Але тут нашому небагатому клубу так само далеко до вищої ліги, як і за рівнем гри. Не хочу в чомусь підозрювати і наших ветеранів. Хіба дійсно, не було в них великого прагнення грати всі 90 хвилин, не було такої як у молодих самовіддачі.

Ми і зараз програємо час від часу. Але лаяти команду за пасивність, за безвольність ні в кого язик не повертається.

— **Природньо, що навіть лідери втрачають очки на виїзді. «Зоря» ніяк не здолає кавказький бар'єр. Є тут інші причини окрім спортивних?**

— І дуже багато. Зараз і футбол став інструментом політичним. В Азербайджані, звідки до буферної зони входить три команди, грати практично неможливо. На третю гру після попередньої поїздки до Карабаху, і Гянджи ми навіть не збиралися, щоб не травмувати хлопців.

— **Логічно, що відтак приходить думка про національний чемпіонат?**

— Безумовно. Перейти в нову якість ми можемо, одержавши членство в УЕФА і ФІФА.

— **Зараз це реально?**

— Схоже на те.

— **Тоді може не такий і важливий вихід у першу всесоюзну лігу?**

— Ми ж щойно говорили про справжній принцип. І поступатися ним не можна. За будь-яких обставин боротимемося лише за перемогу в чемпіонаті. Болільники, в усякому разі, чекають тільки такого результату. Це буде своєрідна реабілітація за довгі роки сірої гри.

— **Мабуть, не менш амбіційно настроєні й головні конкуренти «Зорі» — тернопільська «Нива» і львівські «Карпати»?**

— В очних зустрічах ми їх переграли. А далі розклад у нас навіть кращий. Не скидав би з рахунку ще й азербайджанську «Гянджу», хоча вона й демонструє посередню гру, але вдома очки набирає справно. Може втрутитися в розподіл медалей і «Нива» вінницька.

— **Захирівши сам, луганський футбол регулярно готує гравців екстракласу для вищої ліги, і навіть для закордону. Нових «зірочок», либонь, уже теж запримітили?**

— Звичайно. Потяглися вербувальники з Києва, Донецька... Я хлопців не тримаю, але ж є ще контракт, обов'язок перед командою, перед рідним містом. На вищий рівень, в тому числі й на міжнародний, можна вийти і разом з клубом.

— **Є в «Зорі» прекрасні традиції, намітилося відродження. От тільки з перспективою, здається, не все гаразд? Б'є тривогу директор спортшколи, теж у минулому відомий гравець, Олександр Журавльов.**

— Всі б'ємо на сполох. Загроза над донбасівським футболом нависла реальна — не сьогодні-завтра можемо залишитися без резерву. На хвилі скорочення соціальних програм тепловозобудівний завод економить на дітях. Якби наш клуб мав більші статки, взяли б утримання футбольної школи на себе. Але всієї госпрозрахункової діяльності ледве вистачає на витрати по команді. Ще спасибі тому ж заводу, що не відмовився від стадіону і заміської бази.

Розмову вів Сергій СКИБА, власний кореспондент «Голосу України».
Луганськ.

З ПОТОКУ ПОВІДОМЛЕНЬ

Хокей. У Києві проходить турнір чотирьох молодіжних збірних: ЧСФР — Швеція — 2:1, СРСР — Фінляндія — 8:2. Одну з шайб закинув киянин Олександр Кузьминський.

Футбол. Кубок СРСР. «Асмарал» (Москва) — ЦСКА — 0:2, «Цемент» (Новоросійськ) — «Чорноморець» (Одеса) — 0:3, «Нафтовик» (Охтирка) — «Динамо» (Київ) — 1:4, «Полісся» (Житомир) — «Динамо» (Мінськ) — 2:2, «Нива» (Тернопіль) — «Арарат» (Єреван) — 3:1, «Металург» (Липецьк) — «Пахтакор» (Ташкент) — 0:0, «Спартак» (Нальчик) — «Шахтар» (Донецьк) — 1:1, «Ротор» (Волгоград) — «Спартак» (Владикавказ) — 4:3, «Гастелло» (Уфа) — «Спартак» (Москва) — 2:4, «Копетдаг» (Ашхабад) — «Металург» (Запоріжжя) — 5:1, «Трактор» (Павлодар) — «Локомотив» (Москва) — 3:1, «Хімік» (Джамбул) — «Дніпро» (Дніпропетровськ) — 1:0, «Новбахор» (Наманган) — «Металіст» (Харків) — 2:0, «Крила Рад» (Самара) — «Торпедо» (Москва) — 2:2, «Динамо» (Барнаул) — «Динамо» (Москва) — 1:1, «Тілігул» (Тирасполь) — «Памір» (Душанбе) — 0:1.

Матчі-відповіді 16 і 17 листопада.

Голос України

Газета Верховної Ради України

Головний редактор
Сергій ПРАВДЕНКО

Редколегія:
Олександр БІЛИК, заступник головного редактора
Анатолій ГОРЛОВ, перший заступник головного редактора
Олександр ЄМЕЛЬЯНОВ, член-кореспондент АН України
Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ
Леонід САМОЙЛЕНКО, заступник головного редактора
Борис СИДОРЕНКО, заступник головного редактора
Анатолій СОЛОНСЬКИЙ
Віталій СУДДЯ, відповідальний секретар

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:
Член редколегії — Володимир Краснодемський.
Чергові редактори — Наталія Дзюбенко, Андрій Боєчко.
Автори макета — Анатолій Мироничев, Леонід Підлужний.
Випусковий — Леонід Клюско.
Оформлення — Володимир Кисельов.
Коректори: Валентина Лукаш, Ірина Бабич, Галина Каблак, Ольга Малкіна, Євгенія Оратовська, Олена Чоповська.
Верстальники: Алла Будникова, Тетяна Балюк, Ольга Яценко, Марія Солодюк.
Лінотипісти: Наталія Позняк, Валентина Чичирко.

* * *

Комбінат друку видавництва «Радянська Україна» 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.
Індекс 60955.
Тираж 156.200
Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.
Зам. 03101731.